

BUDAPESTI GYÁRAK ÉS CZÉGEK.

KNUTH KÁROLY

mérnök és gyáros.

Cs. és kir. fensége József főherceg udv. szállítója

Gyár és iroda:

Budapest, VII. ker., Garay-utca 10.

Központi víz-, lég- és gőzfűtések, légszusz- és vízvezetékek esztornázások, szellőztetések, szivattyúk, vízerőművi emelő gépek stb. 9277

Tervek, költségvetések, jövedelmi előirányzatok gyorsan készíttetnek

ELSŐ MAGYAR ÜVEGGYÁR RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.

Budapest, V. ker., Ferencz József-tér 8. sz.

Kristályüveg készletek, remek virágvázák és alkalmi dísz tárgyak.

Czélhelyiségünk nem a Lánchíddal szemben, hanem az Akadémia mellett a Béla-utca sarkán létezik. 9517

WACHTL ÉS TÁRSA

fényképészeti czikkek raktára 9378

BUDAPEST, IV., Eskü-út 6 (Klotild főh. palota).

Telefon. — Árjegyzék ingyen és bérmentve.

LOHR MÁRIA ezelőtt KRONFUSZ

9404

csipke, vegyszeti tisztító- és műfestő-intézete megnagyobbított

erőművi szőnyegporló és szőrmearu megóvó-intézettel. — Megbízások átvételnek:

VIII., Baross-utca 85. sz. saját házában levő gyárban és a következő főközlétekben: IX., Calvin-tér 9. V., Harmineczad-utca 3. VI., Teréz-körút 39. VI., Andrássy-út 16. Telefon 57-08. VIII., József-körút 2. szám. Telefon 57-08.

DAVID KÁROLY ÉS FIA doboz-papíraru és szab. fémkapocsgyára

Budapest, I., Mészáros-utca 38. Telefon 91-48.

Gyárt nagyban elárúsításra

következő új czikkek:

A legnagyon család dobozokat és díszborítékokat (levegőpapírral és borítékokkal), névjegykártyákat, gyászlapokat, gyászlevélpapírt, gyászajándékokat. Saját gyártmányú fémcsapokkal ellátott rajstömbszövet, szekrénycsipke és torta-papírokat, továbbá papírtányérokat, plakátszöveteket és különféle összehajtható dobozokat.

Állandó kiállítás a fenti czikkekkel a városi iparcarnokban megtekinthető. 9307

GANZ ÉS TÁRSA

VASÖNTÖDE ÉS GÉPGYÁR

RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG BUDAPESTEN.

Ajánlanak mindennemű vas-, aczél- és fémszöveteket építkezési és gépészeti czélokra, vízvezető csöveket, szivattyúkat, lecsapoló- és öntöző-zsilipet, készülékeket a belvizek leeresztésére.

A helyi viszonyok szerint szerkesztett turbinákat, örlöhengereket, kéregöntetű hengerekkel és malomberendezési czikkeket.

Zsilipeket bármily nagyságban és bármily rendszer szerint. Alapcsöveket, zárkészülékeket, cső- és kapuzsilipekhez, czölöp-erő gépeket, anyagszállító kocsiakat.

Álló vagy fekvő gáz- és petroleum motorokat, egy vagy két hengerrel és mindennemű zúzógépeket.

Mechwart-féle forgó gőz- és petroleumkéket. Világításhoz vagy gépek hajtásához szükséges villamosságot bármely távol-291 ságra elvezető dynamogépeket. 9280

Városi irodánk: IV., Ferencziak-tere 2. szám.

Franklin-Társulat nyomdája, Budapest, IV., Egyetem-utca 4. sz.

+ Soványság +

Szép telt testidomok a mi keleti szomszárunktól, 1900. évi párisi aranydíjazott és kitüntetve 6-5 két alkalommal 30 fontnyi gyarapodásért kezeség. Orvosi rend. szerint. Salgó-ranbeállítás. Nem szállás. Székes-könyvtár. Az aranyonként 2 kor. 50 fill. Postatalvány vagy utárvétel. Használati utasítás. Hygien. Institut 9156 D. Franz Steiner & Co., Berlin, 18. Königgrätzerstrasse 89. Főraktár Magyarország részére: Török József, gyógyszer. Király-n. 12

ESZMÉNYI KEBEL

Érhető el a Párisban, Passage Vendôme 5. az egyedüli szer, mely két hónap alatt és a nélkül, hogy az egészségnek ártana, az asszonyi kebel fejlődését, valamint a kebel idomának szilárdágát biztosítja. Egy üveges ára használati utasítással együtt 3 forint. Raktár: Török József, Budapest, Király-utca 12. sz. 9408

Kormánybiztos.

Technikum-Allenburg S.-A.

Gépészet, elektro-technika és vegyészet számára. 9008 Tanműhely. — Műsor bérmentve.

UTAZÓK

figyelmébe!

Franklin-Társulatnál megjelent

Vasút mentén.

Nélkülözhetlen úti könyv az államvasutak, a Győr-Ebenfurti és az Eperjes-Bátfai vonalak vidékein.

Ára kötve 2 kor.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban.

IV., Egyetem-utca 4. Budapest.

Kathreiner-féle Kneipp-malata kávé.

= Egy háziasszony se késekedjék tovább ezt az egészséges és izletes kávéitait bevezetni.

SERRAVALLO 9397

CHINA-BORA VASSAL

Kitűnő helyreállító szer gyengék, vérszegények és lábbadozók számára. Ajánlva és használva orvosi kitűnőségeitől. 1200-nál több orvosi elismerőlevél.

Kitűnő íz.

Külfeltevő több arany és ezüst éremmel.

Árak: 1/2 literes üveg K 2.40, 1 literes üveg K 4.40.

Kapható minden gyógyszerárban. Serravallo J. gyógyszer. Triestben.

Rozsnyay Máttyás chininczukorkája iztelen chininből.

Legjobb szer láz, váltó-láz, malária ellen, különösen gyermekeknek, a kik keserűt chinint bevenni nem képesek. Lázzal szemben! Nem keserű!

Többszörösen kitüntetve, 1869-ben a magyar orvosok és természetvizsgálók fűmvei vándorgyűlésén 40 arany pályadíjjal jutalmazva. Valódi, ha minden egyes piros csomagolópapíron Rozsnyay Máttyás névalírása olvasható. Utazatóktól óvakodjunk

Főraktár: Budapest TÖRÖK JÓZSEF gyógyszer-tárában, valamint minden gyógyszer-tárában.

Továbbá Rozsnyay Máttyás gyógyszer-tárában, a készítőnél: Arad, Szabadság-tér.

KIVÁLÓ ERŐSÍTŐSZER

Farbenfabriken vorm. Friedr. Bayer & Co. Elberfeld.

SOMATOSE

húsból készült és ennek tápanyagát tartalmazó iztelen, könnyen oldódó Albumose készítmény a legkiválóbb erősítő-szer

gyenge és a táplálkozásban elmaradottaknak, ideg-, mell- és gyomorbetegségeknek, betegágyasoknak, anélkül, különösen szeszívő gyermekeknek, időseknek, nemkülönben

Vas-Somatose

alakjában a sápkórosoknak laz ajánlva az orvosok által. Vas-Somatose nem egyéb 2% vas-összetételű vasat, a milyen alakban a vas az emberi testben van jelen, tartalmazó Somatose.

Somatose rendkívül gerjeszti az étvágyat.

Raktáron van az összes gyógyszer-tárakban és gyógyszerkereskedésekben.

ein aus Fleisch hergestelltes, geruch- und geschmackloses NÄHRMITTEL in Pulverform.

VOR FEUCHTHEIT ZU SCHÜTZEN!!

37. SZÁM. 1902. BUDAPEST, SZEPTEMBER 14. 9. ÉVFOLYAM.

KOSSUTH LAJOS SZÜLETÉSÉNEK SZÁZADIK ÉVFORDULÓJA.

Kossuth szülőháza Monokon. — Kossuth sirja a kerepesi-uti temetőben. — Kossuth arcképe a szegedi városházán; Roskovics Ignác festménye.

KOSSUTH LAJOS SZÜLETÉSÉNEK SZÁZADIK ÉVFORDULÓJA.

HOGY A SZÁMRA NÉZVE aránylag kicsiny magyar nemzet annyi tengeri bajok és veszedelmek közt is egy ezredéven át fennmaradt, mialatt annyi nála nagyobb nép tűnt le a világ színpadáról, — a Gondviselés ama kegyének köszönhetjük, hogy időrlidőre állított a nemzet élére olyan férfiakat, a kik fel tudták a szunnyadó, vagy csüggedt erőket költeni s rá vezettek azon útra, mely a megmaradásnak, boldogulásnak révét vezet. Ezen férfiak közé tartozik Kossuth Lajos, kinek neve és tettei örökidőkre összeforrtak hazánk történetével.

Kossuthról lapunk számtalanszor megemlékezett; meg különösen születésének 90-ik évfordulóján és halálakor; s most, midőn születésének százados évfordulóját ünnepli az egész ország, kegyeletes megemlékezésünkben már mintegy csak ismételhettük önmagunkat, a fényes pálya méltóságait ide ígátván egy részét annak, a mit a nagy hazafi halála alkalmával elmondunk; hiszen mindaz most is ép oly igaz és jellemző, mint akkor vala.

Kossuths rendkívüli, kivételes egyéniség volt, s kivételes sors jutott neki osztályrészül. A Gondviselés választotta ki, az emberek milliói közül, hogy az időnek egy pontján végrehajtsa azt, a mire a magyar nemzetnek szüksége volt. A középkori feudális, félig holt Magyarországból, melyet fejlődésben a belső és külső bajok hátra vetettek, kellett egy élő, új célokért küzdő, a modern jog és szabadság alapjain álló nemzetet teremteni, mely Európa többi mivelte nemzetéhez hasonló legyen, s azokkal versenyt haladhasson. Száz kéz égött a munkában; a költők, a politikusok: a nemzet legjobbjai remélő szívekkel vetek részt abban. S az elsők közt legelől ott küzdött Kossuth. De az ellenfél is összeszedte minden erejét; mindenki érezte, hogy döntő harc készül. És ekkor a Gondviselés kívülről egy segítő társat küldött a nemzet átalakulás, a köz-szabadság küzdő bajnokainak, a februári párisi forradalomban. Minden attól függött, lesz-e valaki, a ki a segítő társat fölismeri s az eszmék közösségének szövetségét elfogadja. Kossuth fölismerte a jelt, megértette az idők szavát s mert és tudott azok szerint cselekedni. Mert. Ebben volt nagysága, végzete. És ezentúl a vezér nem lehetett más, csak ő. A kiváltságok eltörlésének, az emberek jogi egyenlőségének, az európai közszabadságnak (liberalizmus) nagy eszméit ő vette fel leg-erősebben magába, úgy hogy azok tényleg vele egygyé lettek s ékesszólásának varázsával azoknak csodálatos erőt adott. S ez eszmék és ő ettől fogva egyek. Ezek teszik a helyzetnek, nemzetének urává; ezek adnak neki erőt, bátorságot a válságos napokban; ezek viszik, irányozzák minden tetteiben, következetesen, végzetesen. Ez eszméket megvalósítja egy pillanatra Magyarországon és úr általok; elszántan védelmükre kél, midőn azok megtámadtatnak, és magával ragadja nemzetét. S midőn külsőleg leveretik is, ő az eszme lobogóját magával viszi, bujdosó társaival, idegen népek közé; míg itthon, a vérrel és könnyel áztatott föld rögei közé, az érte vívott küzdelemben betapostatott az úgy, hogy a megtermékenyített anyaföldben kicsűrözött s kihajtott újra, a legelső napfényvel. Őt magát pedig vitte tovább az eszme, csodás viszontagságokon Törökországon, Anglián, Amerikán keresztül Olaszországba, el Turinig, a síríg. S ez eszmék lobogóját el nem ejtő egy pillanatra sem; tartotta öreg, reszkető kezeiben; s utolsó nyilatkozata nemzetéhez a

hűségére intés volt ez eszmék iránt. S arról lehet beszélni, hogy vajjon a liberális vagy konzervatív elvek hasznosabbak-e a népek kormányzásában (úgy hisszük: egymást felváltva és kiegészítve mind a kettő szükséges, bár Magyarországnak e tekintetben is kivételes helyzete van); de hogy akkor Magyarországot csak azon elvekkel lehetett átalakítani és életben tartani: azt a történelem szeme látja már most is s később még tisztábban meglátandja.

S azért, a mit tett Kossuth a magyar föld népéért: jutalma lön akkora szeretet s oly mély, kiirthatatlan bizalom személye iránt e nép részéről, a minővel talán történetünk egy alakja sem dicsekedhetik. Mátyás csak igazságos volt, de ő Kossuth apánk: minden, a mit a szív szeretetben és tiszteletben adhat, e névben benne van; — a ki csak *isten, s mindnyájunknak el kell menni!* Nyugodott-e fejedelmi hatalom valaha erősebb, mélyebb, igazabb alapon? S a Kossuth nevéhez fűződött-e varázsnak nem árthatott sem ellenség, sem jó barát. Változatlanul megmaradt az akkor is, midőn ama név egy másik, a nemzet előtt nem kevésbé tiszteltre méltó névvel jött ellenkezésbe. Valami ős, kiirthatatlan ösztön súgta a magyar népnek, hogy azt a nevet ne hagyja cserben. Kossuth nagy vágyakat ébresztett, nagy csalódásokat és fájdalmakat szerzett: de a nemzet helyes ösztöne megérezte, hogy ama vágyak egy ki nem vesző nagy gondolatot is foglaltak magukban; s hogy a szenvedésekért a mit maradandóul cserében kapott, az bőven felér az érte fizetett árral, sőt fölözi azt. A magyar nép ezen mély, bizalomteljes, rendületlen ragaszkodásánál Kossuth személye iránt, megindítóbbat nem ismerek sem a történelemben, sem a költészetben.

De mindezekért nagy árt is kellett fizetnie. A nagy átalakulások, a forradalmak vezetőin, a kik mernek a maguk felelősségére egyet fordítani a világ tengelyén: a végzet uralkodik. Ki egyszer a Gondviselés munkáját a kezébe vette, hogy sietteti a világ fejlődését: nem ilhet le ismét a közönséges emberek asztalához, hogy velök vidáman kocozgintson. A nagy Cromwell Olivér, talán a legnagyobb forradalom-vezetők

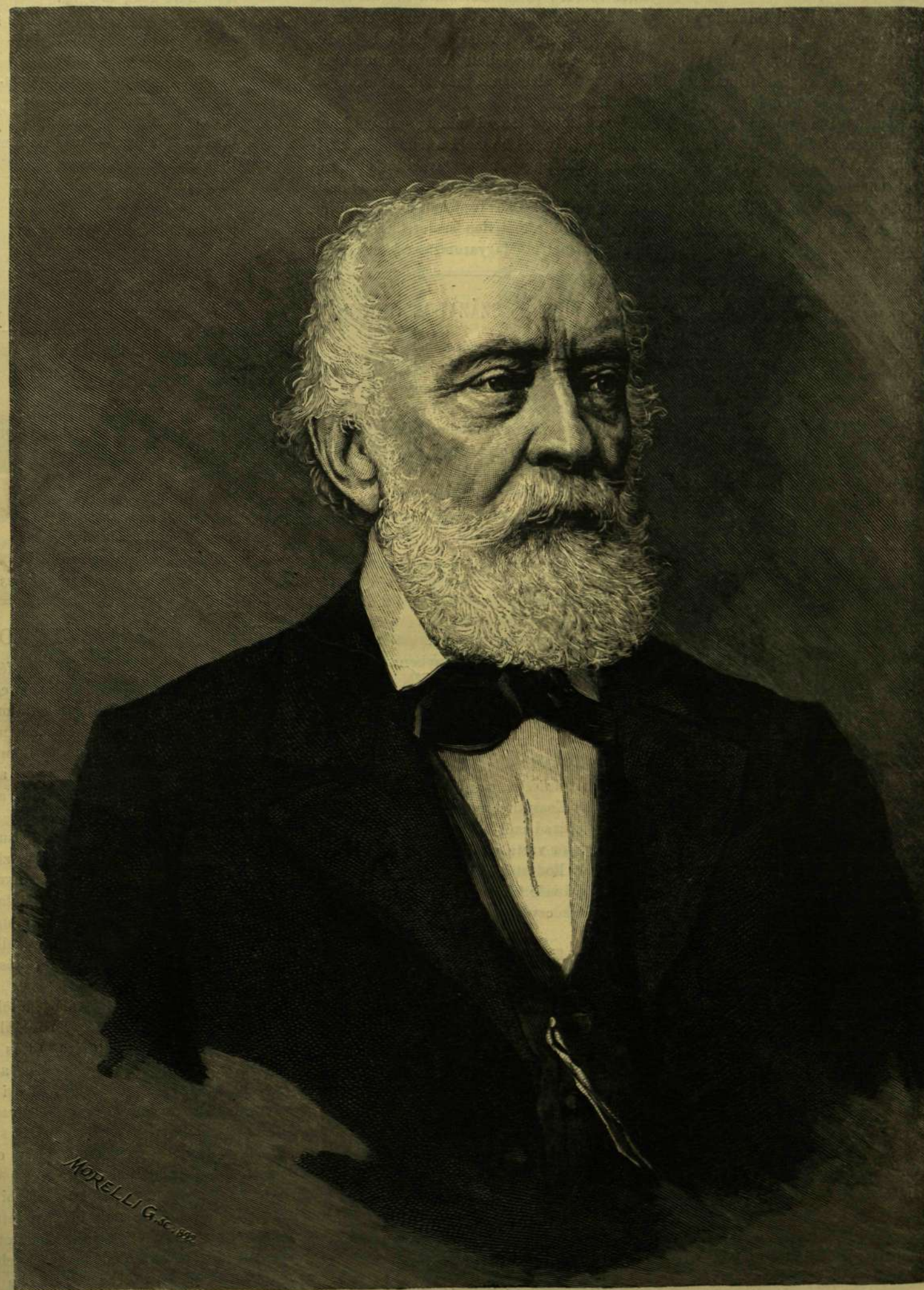
közt, a míg egyik kezével rakja le a mai Anglia nagyságának alapjait: a másikkal folytonosan védni kénytelen saját személyét, méltóságát, hatalmi jogát. S holtá után a hatalom visszaszáll az elűzött méltatlanokra. Danton és Robespierre a vérpadon vesznek el; örökösük Napoleon, leggyűlöltebb ellenségének foglyaként hal meg, szívében megtörötten. Garibaldi kiesi híja, hogy meg nem öli saját nemzete egyik katonájának golyója, a kinek s hozzátartozóinak számára ő egy egységes, szabad hazát teremtett. A mi átalakulásunk vezérei közül Deák mindig a jog és a törvények alapján állott s azért életében a tragikumnak nem volt helye. De Széchenyit, ki az eszmék forradalmát kezdé, merészen, s szintén a maga felelősségére: tragikuma a döblingi tébolydába, majd az öngyilkosságra üzte. Kossuth életének java részét, szinte negyvenöt évet abból, idegenek közt, bujdosásban tölt, küzdve ezerféle bajokkal; — s idegen földön — Turinban hal meg. «Van valami az emberben» — mondja valahol Carlyle — «a mi magasabb és becsebb az életnél: a lélek igazsága és becsülete; s ha a kettő összeütközésbe jő, az igaz ember habozás nélkül az elsőt áldozza fel.»

Kossuth, az emberi szívekre való nagy hatását első helyen rendkívüli szónoki képességének köszönhető. S e téren, egy pontban, páratlanul áll az egész világtörténelemben. A világ nagy szónokai mind csak egy nyelven, saját népüknek nyelvén voltak képesek varázshatalmukat gyakorolni. Demosthenes csak az ő szeretett Athenéjének nyelvén mennydörögött Fülöp ellen; Cicero csak római nyelven volt képes megalkotni művészi szerkezetű beszédeit; Burke és Sheridan csak a hatalmas, erőteljes angol nyelven tudták elragadni London és a brit szigetek közönségét; s Mirabeau-nak, midőn nagy harcát vívja a királyságért, a Corneille és Bossuet nyelve ömlik ajkairól. S idegen népek közé hirtelen áthelyezve, alighanem a némaság lett volna szerepük. Kossuth, tudtunkkal, az egyedüli, a ki két — egymástól oly végtelenül különböző nyelven — egyaránt nagy szónok volt; ki szónoklatával ép úgy

KOSSUTH ÉDESANYJA.

Egykorú festmény után.

Utolsó éveiből való fényképek után metszette Morelli Gusztáv tanár.

Kossuth Lajos

lázba és elragadtatásba hozta a pesti vagy debreczeni országgyűlést, mint London, vagy Edinburgh, vagy New-York összegyűlt ezreit; s a kinek beszédein a Tisza partján felnőtt turáni eredetű fiú s a kelta, angolszász és norman vérvegyülék hatalmas anyagú terméke, a mai angol tanuló az etoni középiskolában: egyformán lelkesül.*

És ez a szónoki hatalom nála mindig nagy eszmék szolgálatában áll. E csodás, varázsos isten-adományát, mely gyakran a gonoszság, durva önzés, eszeveszettség vagy delirium ártó fegyvere: ő soha le nem alacsonyítja. Még ha ellenfelei ellen támad is: megmarad az tisztának, nagyknak, nemesnek. Bizonyos komoly, fenkölt méltóság van előadásában, melyhez hasonlót csak az angol szónokoknál találunk. Érti saját fontosságát, de érzi a felelősséget is, a mely minden szaván nyugoszik, mikor szól. S ha egyszer a szenvedély kitért: ellenállhatatlanul magával ragad.

Kossuth nemcsak beszédeiben szónok: leveleiben is az; s az csaknem minden megnyilatkozásában. Nehány levele a legszebb szónoki alkotások közé tartozik. S az utolsó levél, melyet pártjához, nemzetéhez intézett egy nagy vitás pörben, még egyszer összehozza öt régi barátjával, majd ellenfelével: Deákkal. A negyvenes évek nagy liberális mozgalmának képe villanik fel egy pillanatra előttünk, midőn a korszak két kimagasló vezéralakja, sok-sok év múltán, megaggyva, összetörve, még egyszer fel-emeli szavát, mind a kettő mintegy végrendeletként, utoljára, ugyanabban a dologban; s intésük egyformán hangzik s a szó értelme ugyanaz, a mi régen vala. A kik oly sok dologban különböztek egymástól, ebben az egyben, utolsó nyilatkozatukban ismét egyetértének. A kiket véralakot, gondolkodás, az élet útja úgy szétválasztott: ismét találkoznak, lelkeik egyesülnek egy nagy intésben.

A mit a Kossuth és Deák korának nagy éneke, Arany, oly szépen mond Széchenyiről, de egyszersmind minden igazi nagy emberről a világon, Kossuthnak is méltán sírfelirata lehet:

Nem hal meg az, ki milliókra költi
Dús élte kincsét, ámbár napja múlt;
Hanem lerázván, a mi benne földi,
Egy éltető eszmévé finomul,
Mely fenmarad s nőttön nő tisztá fénye,
A mint időben, térben távozik;
Melyhez tekint fel az utód érénye,
Ohajt, remél, hisz és imádkozik!

Ez eszmét óvni, védni, tisztán megőrizni az utódok számára; fejleszteni azt hazaszeretében, eltűrésben, komoly munkában, csüggedetlenül, nemzedékről-nemzedékre; emlékezni rá minden felkelő napon, tűrni és dolgozni érte, hogy minden ivadék, ha csak egy lépéssel is, közelebb legyen hozzá, mígnem egyszer majd valósággá lesz: ez Kossuth igaz híveinek földadata. De híven, az úgy, az eszme és nem önmagunk szeretésével, hogy, — ismét Arany szavait idézem, — se «merő szokássá», se «olesó malasztá», se «kül csillogássá», se «nyerészkedéssé», se «kishitűvé», se «káromkodássá» szent imád ne váljon! De mint «szirt a habok közt, hűség megálljon!»

Ez eszme s az ahhoz való hűsre intés Kossuth hagyatéka nemzetének. Bizonyára elég nagy és gazdag hagyatéka, s a nemzet méltán borúlhat le a hagyományozó sírjára.

Kossuthot 1894. április 1-én temették el neje és leánya mellé, a kerepesi temetőben, a nem-

* Az angol középiskolák tankönyveiben Kossuth beszédeiből is vannak közölve részek, mint mintái az igazó szónoklatnak.

zeti gyásznak, kegyeletnek, nagyszerű, meghatározó megnyilatkozásai közt két egykori küzdőtársa s barátja: Batthyány és Deák közelében. Tehát az önkéntes száműzött mégis haza jött s hamvai az édes haza földjével elegyülnek össze.

Halála után nem sokára egy hozzá méltó emlékszóborra és mauzoleumra megkezdődött az adakozás, melyhez a nemzet kicsinye, nagya, szegénye, gazdagja, hálával etelve adta oda, a mi tőle tellett. A mauzoleum alapkövét most születésének századik évfordulóján teszik le.

Kegyelet helye marad mindig minden honfi szívében e hely. És ha majd a nemzedékek felkeresik többi nagyjaink sírjaival: erősíteni, nemesíteni fogják hazafiságában e szent emlékü nyughelyek, a késő kor ivadékait is megtanítják mély, örök, eltörölhetetlen szeretetére ennek a földnek, a melyet Magyarországnak neveznek.

KOSSUTH LAJOS SZÁZADOS ÜNNEPÉN.

1902 szeptember 19.

Harang szóljon csengő hangon,
Templomokban zengjen ének,
Oltárokon tűz gyuladjon
A magyarok Istenének!
Áhítatos csöndes béke
Töltsön el ma minden szívet,
Buzdítson e nap emléke,
Hogy hazánkhoz legyünk hívek!

Az a szép nap, mely bölcsőjét
Beragyogta most száz éve,
Új időknek hozva fényét
A borongó magyar égre:
Az ragyogjon ma is fényben
Kossuth Lajos országában,
Hogy mint ő, a honnak éljen
Minden magyar a hazában!

Dicsőségét ez ünnepnap
Ránk árasztja, magyarokra,
Mert Kossuthot nem mindennap,
De század szül — századokra.
Száz év várta azt a lángot,
Mely Rodostón szállt az éjbe,
Míg ő vele felcsillámlott
A Rákóczy lelke fénye.

Fel a fővel, fel a szívvél,
Úgy tekintsünk fel a sasra!
Merész szárnyát bontva széjjel,
Ime ő is száll magasra.
Száll az égig, mint az ősök,
Áldozati lángra gyúlva
És azután, mint a hősök,
Szabadságunk vértanúja!

Legyen áldott a hazában,
Mely őt szülte, az a század!
Mert egy hosszú éjszakában
Vele egy új csillag támadt.
Legyen áldott Isten lelke,
A szabadság, mely ringatta,
És porát is fényvel fedte,
Midőn a sir elaltatta!...

Ah! hol volnál már te bátor,
Büszke ősök szabad földje,
Ha Kossuthnak lángszavától
Nem riadsz fel, lánczot törve?
Híred neved merre volna,
Ha hősöket ő nem támaszt
S háromszinű lobogódra
A honvéd-név fényt nem áraszt?

Ah! mi lennél Kossuth nélkül
Szép hazámnak völgye, halma?
Temető, hol sirbolt épül,
Hol az élet meg van halva.
A szabad lég, bár viharban,
Vele szállott rajtad végig,
S szabad földért, hol magyar van,
Az ő neve zeng az égig!

És ha most is csak csüggedten,
Zokogás közt sírját nézve,
Tűz nem gyúlna a szemünkben,
Hogy így nézzünk rá az éjbe;
Ha nevét is meztagsadná
Gyöngye lelkünk, — vajj! mi lenne?
Úgy ma is még, hitemet rá,
Itt az önkény ünnepelne!...

Üdv az égből nagy lelkednek,
Magyar egünk bujdosója,
Lehúnytan egy évezrednek
Csillagaink utolsója!
Örökfényű eszméiddel
Tízszolpa szebb jövőnknek, —
Nem hiába éltél, — hidd el,
Ura vagy a magyar földnek!

Szálljon áldás nagy nevedre,
Melylyel a hon ma visszhangzott
S ifjat int honszerelemre,
Hittel éleszt csüggedt aggot;
Mely ajkunkon csengő szót,
Hitregünkben a valóság,
Szívünkben egy dallá olvadt:
«Éljen a magyar szabadság!»

Fejes István.

KOSSUTH MINT MŰFORDÍTÓ.

A Magyar Nemzeti Múzeum Vörös-féle gyűjteményében a Kossuth-keziratok közt egy töredék foglaltatik, mely Shakespeare hatalmas alkotásának, «Macbeth»-nek néhány jelenetét tartalmazza Kossuth fordításában. Rám utattam már erre a Kossuth budai fogsága alatt irt naplója ismertetése alkalmával a «Vasárnapi Ujság» 1894-iki évfolyamában. De az irodalomtörténetet érdekelni fogja Kossuth első és utolsó szépirodalmi kísérletének részletesebb bemutatása is. Érezni fogja benne a nyelv mesterét, a szónoki pathos erejét, mely hatalmasan lüktet a könnyen gördülő sorokban, úgy hogy határozott irodalmi veszteségnek kell tartanunk, hogy Kossuth «Macbeth» fordítását nem fejezte be.

Úgy látszik, Kossuth inkább időöltésül s angol nyelvtanulmányai kiegészítéséül vállalkozott «Macbeth» lefordítására. El is készült vele az I. felvonás 6-ik jelenetéig, a mikor Heckenast Árvizkönyvének könyvtárusi hirdetményeiből, melyet még fogsága alatt vett, értesült, hogy Döbrentey megelőzte. Ez szárnyát szegte kedvének s így esett, hogy csonkán hagyta a megkezdett művet.

Örök kár pedig, mert mint az alábbi mutatóból kitetszik, Kossuth hivatva lett volna arra, hogy a maga elé tűzött feladatot fényes sikerrel oldja meg s állandó becsü «Macbeth»-ét nyújtson a magyar közönség kezébe s nagy szolgálatokat tehetett volna a shakespearei művek elterjesztésére abban az időben, a mikor még nem volt magasabb irodalmi színvonalon álló Shakespeare-fordításunk. Szász Károly «Macbeth»-fordítása több mint félszázaddal követte a Döbrenteyét.

Kossuth fordítása e címet viseli: «Fordítás angolból. «Macbeth», dráma öt felvonásban, Shakespeare remekműve.» Közöljük belőle a következő bevezető részt:

1852-ben Amerikában készült daguerreotyp után.

1855. évi londoni fénykép után.

ELSŐ FELVONÁS.

I. JELENET.

(Nyiltér — dörög s villámlik. Füllep a három boszorkány.)

1. Boszorkány.

Villám fénye, zápor árja,
Gyűlésünk mikorra várja?

2. Boszorkány.

Fereteg ha elhalad,
S vesztve, nyerve lesz a had.

3. Boszorkány.

Máról ez el nem marad.

1. Boszorkány.

Gyűlhelyünk lesz?

2. Boszorkány.

A fenyér.

3. Boszorkány.

Macbeth ott élünkbe tér.

1. Boszorkány.

Szürke cizciám, megyek már,
Béka hí — mindjárt, mindjárt!

Mindnyáján.

Rút a szép, de szép a rút,
Köd nekünk a kedves út.

(Eltűnnek.)

II. JELENET.

(Mész Főre küszöbén. Haros-raj távolban. — Duncan király, Malcolm, Donalbain, Lenox kísérettel fellépnek s egy vérsó katonával találkoznak.)

Duncan.

Mi vérbortott ember ez? Talán
Tekintete, ha nem csal, — hirnökül
Lehet; mi karban áll a lázadás?

Malcolm.

Az őrmester, a ki oly bajnokul
Harozolt fogságom ellen. Idvezlegy
Vitéz barátom! imhol a király
Kívánja tudni, hogy mi karban állt
Az ütközet, midőn azt elhagyád?

Katona.

Kétségesen. Miként egy pár uszók
Feszült versenyben rügják a habot,
S egymásnak útját vágni küzdenek.
A szigetlakók nyugatról, nehéz
Gyalogság s könnyű csapatok hada,
Segíteni jöttek az irgalmatlan

KOSSUTH ARCZKÉPEI.

Macdonwaldot, a czimeres kalózt,
Kit a sok gázság rajban fog körül
És a szerencse, mint egy szemtelen
Ringyó, már kedvezőn mosolyga rá
S pártos ügyére. De mind gyöngye gát
Macbethnek. Őt a hőst (igen, e név
Övé s jól érdemelt tulajdona)
A szerencsének arca vissza nem
Rettent. Fennen villog az aczél
Markában s róla véres aratás
Füstölög, s mint a bátorság s erő
Kedvence tör és tör előre, mig
Az átkozottal nem találkozik,
S ekkor bucsúzni nem nyújtja kezét,
Sem istenhozzád nem zeng ajkáról,
Mig a kemény agyúnak homlokát
Kardjával ketté nem hasítja le
Egész torkáig s tábornácsunknak
Pártázatára nem tűzi fejét.

Duncan.

Hah! Vitéz rokonom.

Katona.

De valamint
Ép onnan, hol az áldásteli nap
Kel, néha vész és fergeteg kerül,
Igy a győzelmes tette új vihar,
De nyugalom még nem következett.
Alig, hogy — halljad, oh, király, — alig
Hogy az iramló kermeszek hadát
Az igaz ügynek megfutamatá
Fegyvere s im, időt és kedvező
Alkalmat leve jó Norvégia
S friss seregének rohamot fuvat.

Duncan.

S vezéreinket: Macbethet és Banquót
Nem zavarja meg ez új támadás?

Katona.

Igen, mint a sást a verébek,
Nyúl az oroszánt. Igazán, miként
Tülterhelt ágyú pattanása, úgy
Kétszer kettőzött csapást mértek ők
Az ellenségre. Talán párolog
Vérben fürödni, vagy talán egy új
Golgothát vágytak emelni: biz én
Nem tudom. De én bágyadok, uram
S orvosért rínak rajtam a sebek.

Duncan.

Javadra váljék sebed úgy, mint szód,
Beesület-izí mindenik. Menj. — Hej!
Orvost neki.

(Katona kikiéretetik.)

Malcolm.

Ki jó? A Rosse-i thán?

Lenox.

Minő sietség ül tekintetén.
Igy szokott nézni, a ki különös
Hírt hoz.

(Rosse füllep.)

Rosse.

Az isten áldjon, oh király!

Duncan.

Honnan, derék thán?

Rosse.

Fiferől, nagy király,
Hol a norvégi lobogók az ég
Szelével ingerkedve játszanak
S hevílt népünket hűsre legyezik.
Norvégiai, kinek roppant hadát
Meg Cawdor thán is, a hűségtelen,
Gaz áruló, növelni nem szorult,
Harcot, vészterhest kezdte, valamig
Bellona völgyéne csatátínt
Fegyverzetében szembe száll vele.
Kardélt kardélnék, karnak kart szegez
S a vakmerészlés zabolázva lón:
Egyszóval győztünk.

Duncan.

Szerencsés eset.

Rosse.

S Norvégia királya, Sweno most
Már alkudozni vágnék, ámde mi
Temetni sem engedték holtjait,
Mig csak Szent Columb szigetén
Tízezer tallért le nem fizetett.

Duncan.

Nem, többé nem fog ez a Cawdor thán,
Legbeceseb érdekinken nem fog ő
Megesalni minket, menj és hirdetess
Halált fejére, czimjével pedig
Köszöntsd Macbethet.

Rosse.

Meglesz uram.

Visszatérése Pestre 1848-ban. — Marastoni rajza.

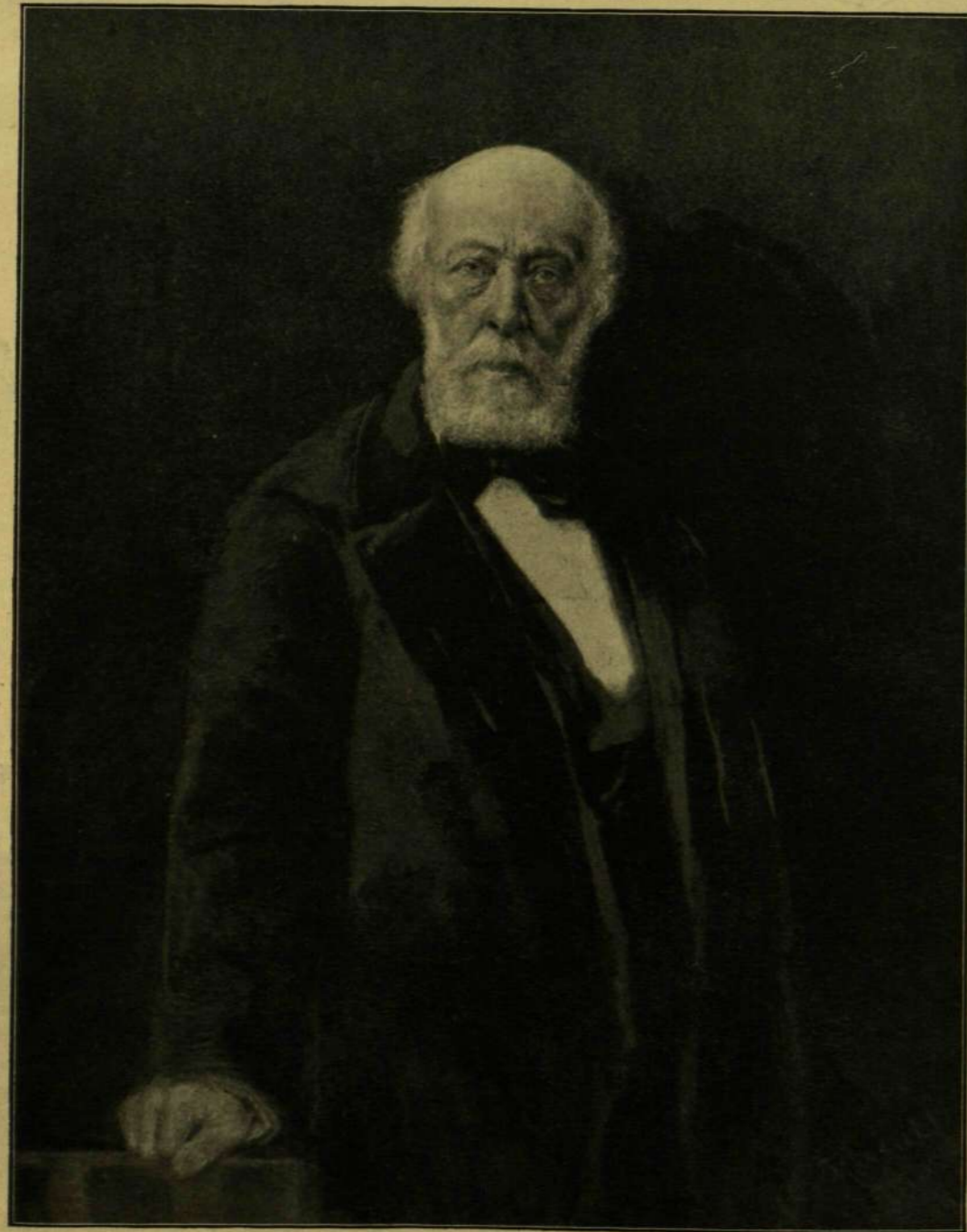
Eybl 1841. évi rajza.

Barabás 1848. évi rajza.

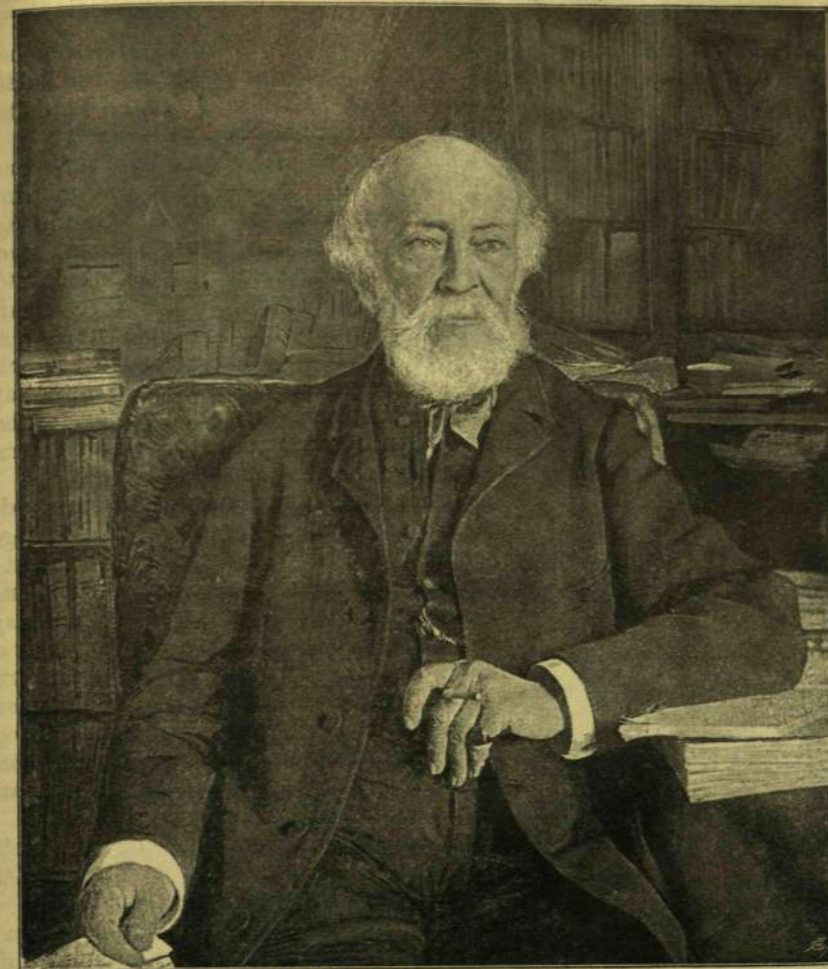

1852-ben Amerikában készült daguerrotyp után.

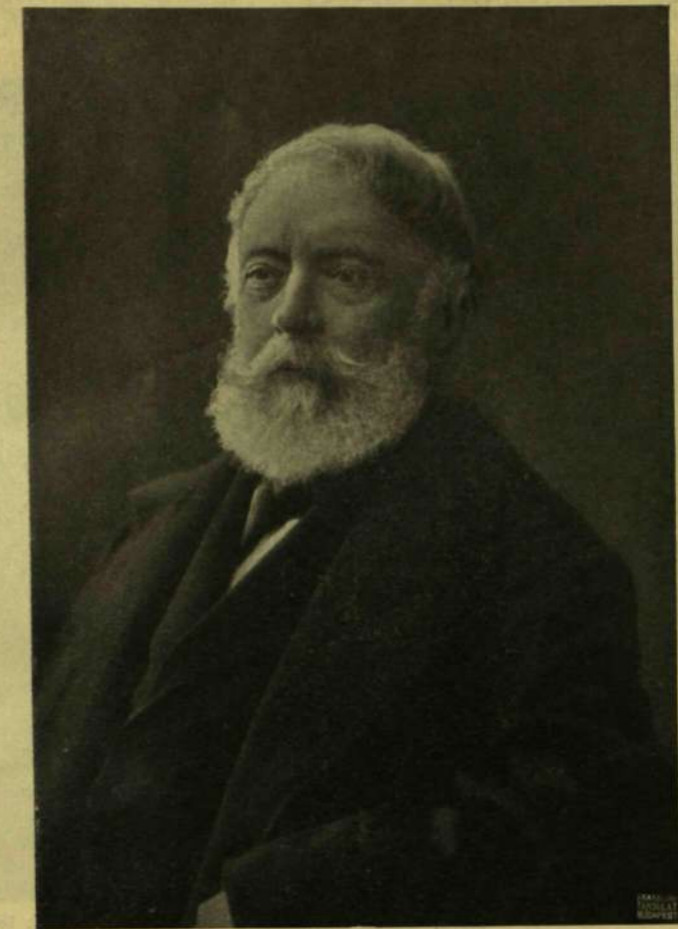

Kossuth Ferencz 1886. évi festménye.

KOSSUTH ARCZKÉPEI.

1892-ben Turinban főlvevett fénykép Ellinger Edétől.

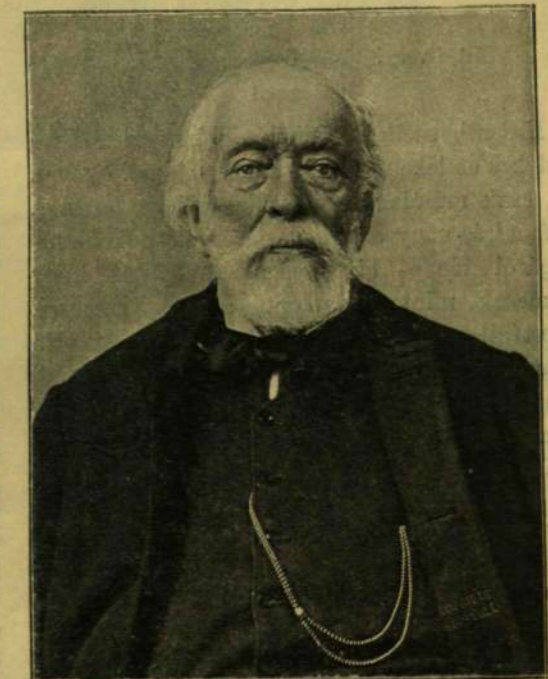

Ambrosetti turini fényképe a 80-as évek elejéről.

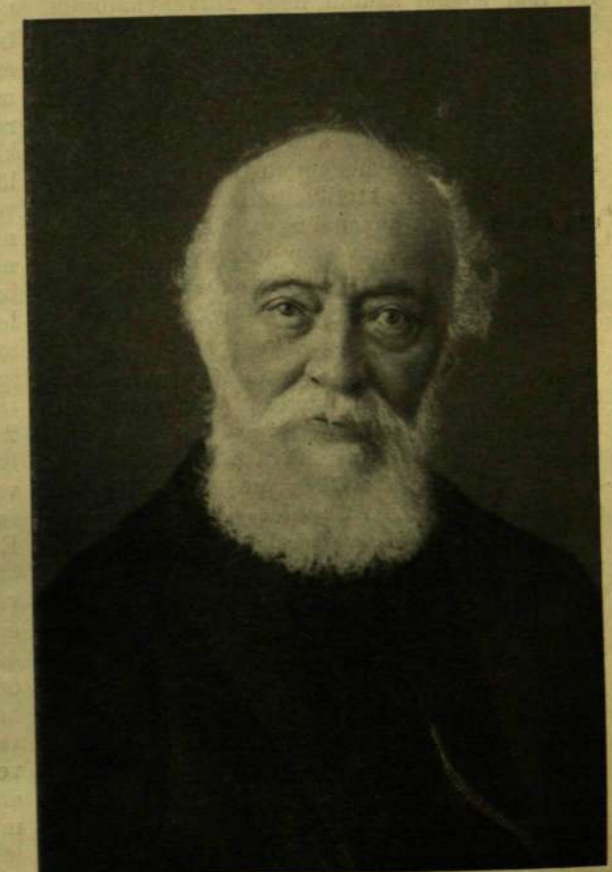

Parlaghy Vilma festménye 1885-ből.

KOSSUTH ARCZKÉPEI.

Schemboche turini fényképe a 90-es évekből.

Ambrosetti turini fényképe a 80-as évek végétől.

Ellinger Edének 1892-ben Turinban fölvetett fényképe.

KOSSUTH FERENCZ ÉS ATYJA.

Duncan.

Mit ő veszít, hős Macbeth elnyeri.

(Kémmann.)

Kossuth szellemi fejlődésének mindenestire érdekes emléke marad ez a kísérlet, mely nevét, ha csak mulólag is, összekötésbe hozta a drámairás nagy angol mesterével. Sokoldalúságáról fényes bizonyítást szolgáltat, hogy nemcsak mint parlamenti szónok, nemcsak mint államférfi és hírlapíró, de mint szepíró is eredeti és önálló tehetség vénáját árulta el, mely hogy itt is nagyobb alkotásokra nem serkentette, az csak az eseményeken múlt, melyek más, nagyobb történeti hivatás felé ragadták geniussát.

V. S.

KOSSUTH LAJOS EGY KIADATLAN LEVELE 1836-BÓL.*

Pest, August 5-én 1836.

Édes Péter bátyám!
Julius 23-áról kelt sorait csak ma vettem, és így már sokkal azután, hogy Törvényhatósági Tudósításaim 3-ik számját a Zemplényi Casinónak elküldöttem. Az alkalommal, mely azon levelemet vívő, Hugonnak Breznaynak küldöm nyugtatómat, minélfogva a Casinótól törvényhatósági tudósításaim fél évi díját felvehesse. — Sajnálom, hogy nem vettem hamarabb a levelet, mi szerint tudósítatom, hogy a társaság elnöke csak havonként akar lapjaimra előfizeteni. Hirdetésem igen világos volt, midőn azt mondá «leveleimmel csak azoknak szolgálhatok, kik a félelvi díjt előfizetőleg 25 p. frtban

* Kossuth e levele abból az időből való, a mikor ő a Törvényhatósági Tudósításokat szerkesztette, azt az írott lapot, mely a vármegyei gyűlésekről Kossuth tollából kitűnően írt tudósításokat közölt, liberális szellemben a ezáltal a különböző megyék liberális pártjainak lehetővé tette a közös működést s nagy mértékben hozzájárult a szabadelvű közvélemény megerősítéséhez. E tudósítások kapcsán azonban, melyek az akkori időben valóságos politikai hírlapot pótoltak, valamint Kossuth egyéb irányú politikai működésével összekötésben, szülővidékén Zemplénben különböző sértő gyanasítások merültek fel. Ezekről szól igen erőlyes hangon az itt közölt nagyérdemű levélben, mely eddig ismeretlen volt s melyet Kossuth Ferencz az svárvességből nyílt alkalmunk közölni, a ki azt nemrég találta elő atyja iratai között. Kéhez szolt a levél, nem tudjuk; tartalmából azonban annyi kitérünk, hogy a zemplényi liberális párt egyik tagjához volt intéve. — Szerk.

kijelentem, hogy előfizetőim lajstromából a Zemplényi Casinót kihúzáva, lapjaim küldésével többé nem terhelem, az eddigi küldötteket pedig visszakérni bátorodom.

De Zemplénben általában különösen mennek az előfizetési dolgok. — Az atyám mondotta, hogy eljövetele előtt néhányan a Casino tagjai közül kijelentették, mikép várva-várják nyomtatás alatt levő könyvemet! én pedig előfizetőim lajstromát végignézvén, a két követen kívül egyetlenegy zemplényi előfizető nevét sem találom! de csak egyetlen egyre sem! És mivel én csak annyi példányt rendeltem nyomtatatni, a hány előfizetőm volt, igen természetes, hogy Zemplénben hasztalanul várják a munkát, mert azt senki sem kaphatja.

Az ismeretek tárára nézve tudomra adott becses kívánságát a legszívesebb készséggel teljesítem, a mint minden más parancsát is teljes erőm szerint. De én megvalloim nem emlékszem, melyik könyvtárustól vettem meg s alkalmasint ő sem emlékeznék, hogy egy sor irással volt nálla inasom ilyes munkákért a nélkül, hogy a vevő nevét tudná. Méltóságos tehát a hiány felőli bizonyítványt azon árjegyzék hátára iratni, melyet leküldöttem a könyvekkel s hogy legyen mivel s kitől a hiányt követelnem, azt nekem megküldeni.

Most édes bátyám, engedje, hogy tisztelettel fogadott s jövendőre is kikért barátságára jelöl, egy kéréssemnek teljesítését kérem:

En Zemplénben politicus életemben Isten és ember igazsága szerint tántoríthatlanul mindig azt védtem, a minek jóságát lelkem ismerete sugallotta; — ha hibáztam, eszem nem, szívem hibázott. Magános életemben soha senkit meg nem sértettem és mégis számos barátok mellett, annyi temérdek üldözőre s kaján ellentörésre találtam, hogy én dulce natale solumnak minden köteleit szétszakítani óhajtanom kellett. Ezen nem csudálkoztam, mert ismerem az emberi természetet, de miután egyrészt unva az üldözést, másrészt édes Hazámnak idegen részben észerszerte több meleg érzésre találva, magamat önként expatriáltam, szabad vala reményem, hogy zemplényi rossz akaróm már csak békét hagyjak, mert hiszen többé útjokba nem állok. — Nem úgy lón. Vézró szívvel értettem tegnap egy a tájrol jövő fiatal embertől, mikép némely gazemberek, dico gazemberek felőlem azt a hirt költötték, hogy én adtam fel azon szerencsétlen ifjakat, kiknek személyeikben nemzetünk szabadságlevelét az önkény letapodta, s hogy Isten tudja mi jutalmakat kaptam a kormánytól!

A gyalázatos koholmány sokkal ostobább, mintsem hogy czáfolást érdemlène, de mégis sokkal sértőbb, hogy sem hallgathatnék. — Nyomorult szegény ember vagyok, véres verejték közt keresem becsületes uton házam népe kenyerét, de függetlenebb keblű ember s tisztább érzeti hazafi esküszóm nincs nálammál, s minden küzdelemem egyedüli jutalmát azt óhajtom, hogy Polgártársaim ezen érzést bennem elismerjék és hála Istenemnek 49/50 része, merem remélneni még a demoralizált karakterekre oly bő mértékben akadó kormány is elismeré. De némely kigyók akarnak titkos rejteklől rágódní becsületemen, a mit én ha a pokolnak minden ijedelmeivel álljanak is fel-fegyverkezten ellenem, meg egy csep vér feszíti karomat, el nem szenvedek.

Ezen gazemberek ellenében, kik önkéklők alávalóságától nézve másokat s erényt senkiben nem sejtítve, mivel magok minden roszra kész alávalók, — ezeknek ellenében büszkének is szabad lennem s kinyilatkoztatnom, hogy fejedelmem iránt tántoríthatlan hűséggel, a kormány iránt a törvények értelmében (de csak így) engedelmességgel viseltetem, azonban a mi a kormány kegyelméből függő gratonálékát illeti, ezeknek elfogadása nem tartozván az alattvalói kötelességek közé, — declarálom és az egész világ tudtára declarálom, hogy nincs V. Ferdinánd király kormányának hatalmában oly kegyelem, a minek elnyerhetése képes volna velem ezt az egy szót kimondatni «kérem azt,» nincs oly kegyelem, melyet kéretlenül is elfogadnék és valamint, hogy eddig nem jöttek kísérletbe engem kínálatni (mert hízlekedem magamnak, sokkal inkább tudják, ki vagyok, mintsem, hogy magokat compromissiónak kitennék), úgy hogy jövendőben se jöjjenek, minden tör-

A 80-as években készült fénykép után.

KOSSUTH DOLGOZÓ-SZOBÁJÁBAN, COLLEGNO AL BARACCONÉBAN.

vényes úton-módon erre érdemeket tenni leg-szentebb kötelességnek ismerem, úgy hogy ha előhalállal küzdenék, azon falat kenyeret se fogadnám el tőlök, mely életemet megmenthetné.

Egyébiránt, a ki azt gondolja, hogy Kossuth Lajos becsületében büntetlenül gázolhat, az irgalmatlanul csatlakozik. A ki azt hiszi, hogy nevével, fényével vagy Isten tudja mivel engem gyavaságra riaszt, az bolond, mert Hazám szent nevére esküszöm, furcsa phasist vajudáson kell a természetnek átmenni, hogy olyan embert teremthessen, kinek ellenében én és a félelem karon fogva álljunk csak egy perczig is.

Azért tehát elégtételről szükségképp gondoskodnom kellett, de minthogy az említett gazemberek a titokból ágazó pletykát vették fegyverül, még nem tudván, hogy kihez forduljak, ezennel édes bátyámat a becsület és barátság nevére kényszerítem, hogy a Casinónak első közgyűlésén méltóztassék levelemnek e tárgyrol szólló pontját, különösen a következőt közhírré tenni:

Miképen én, mindazt, — akár ki legyen is — a ki felőlem azon alávaló rágalmat terjeszteni merészlette, mind addig, mig urát nem adja, kitől hallotta s eképp nekem módot nyújt, hogy a kigyófaj törzök apjára nem akadhasak, azon rágalom koholójának tartván, ha csak magát a kútfő felfedezésével nem igazolja, ezennel az egész ország előtt gazembernek nyilatkozatom és olyannak, a ki vagy maga követte el azon undok vétkeket, melyet más becsületes emberre szeretne ruházni, vagy ha el nem követte, nála csak az alkalom s nem az akarat hibázott. És ekként gazembernek nyilatkozatva, ha ezen nevet nehezen tűri, tudja meg, hogy szavamnak erőt adni, karom és fegyverem minden pillanatban készen van, sőt ha ő helyébe lenne a gazember szót viselni, én mielőgy nevét csak egynek is specifice megtudom, ételemet, álmatom felfeszakasztva megyek őt felkeresni s meglátni, vajjon a más becsületesnek orozbani gyilkolói minő legények a sikon.

Ezt édes bátyám sziveskedjék kérem minden emberrel tudatni, uton útfélen minden emberrel. Egyébiránt tartson meg továbbra is becses szívességében, a ki valóztatlanul vagyok tisztelő barátja s szolgálja Kossuth.

Pillanatnyi turini fénykép után.

KOSSUTH UTOLSÓ SÉTÁJA A SUPERGÁN.

KOSSUTH LAJOS LEVELEI NYOLCZVANADIK SZÜLETÉSNAJJA ALKALMÁBÓL.

Most húsz éve, 1882-ben töltötte be Kossuth élete 80-ik évét s ez alkalommal nagy ünneppel vette körül személyét a nemzet. Mindenünnen lelkesedéssel fordultak a nagy hazafi felé, egyesületek, társaskörök tömérdek üdvözlő iratot küldtek neki, a községi és törvényhatósági testületek is felkeresték üdvözlő irataikkal.

Kossuth a törvényhatóságok üdvözlőire egyenként válaszolt. E levelek, melyek egyik-másika sokszor tekintélyes terjedelmű, fényesen tanúsítják Kossuthnak még agg korában is megőrzött írói erejét, szellemének frissességét, ismereteinek széles körét, gondolkodásának mélységét. Érdekes visszaemlékezésekben eleveníti fel egy-egy város vagy vármegye történelmi múltjának jellemzőbb vonásait; akkori állapotukat a gazdasági, nemzetiségi, közművelődési viszonyok, a statisztikai adatok oly alapos ismeretével rajzolja, hogy tájékozottsága bámulatra ragad és meggyőződen mutatja azt a ragaszkodó érdeklődést, mely a haza sorsa, jelene és jövője iránt a hontalanság évtizedeiben sem lankadt meg benne. Néha a saját kora eseményeire is visszaemlékszik e levelekben, néha magas történet-filozófiai állásponton elmélkedik a magyar történelem főbb eszméiről. A saját érdemeinek dicsőítését elhárítja magáról: e tárgyban többször kifejti azt a meggyőződését, hogy nem az egyes ember nyomja rá bélyegét korára, hanem a kor ő reá, s hogy a kik valamely időben nagyot mivelnek, a korzellelem adta beléjük az erőt e nagy dolgok művelésére. Nyolczvanadik évének betöltése adván a levelek írására az alkalmat, gyakran átvonul rajtuk a mulandóság gondolata, melyről hol lyrai melegséggel, hol filozófiai elmélyedéssel szól. Így például a Fejérmegye alispánjához írott levél elején:

— — — «Már-már 80 évet éltem! E felkiáltás toltul ajkaimra, a mint azon reggel felébredtem, melyen 29,220-szor kelt fel a nap életem felett. S a mint e rövid álomként letint hosszú múltba elmém visszamedyelt a gondolat szárnyain, melyeknek róptéhez képest a villám sebességű csak csigalépés, az egy egész napi hosszú életem kérsz (ephemeris) jutott eszembe, melyet egy természetűdös nagy bölcsen észleltet az ifju nemzedéknek, mely egy másik huszonnégy óra alatt szintgy lefutandja

élete pályáját, hogy minő más színe volt azon «rég mult időkben», midőn ő, a sokat tapasztalt bölcs kérsz, magasan látta az égen fényleni azt a tűzgolyót, mely amott nyugaton, melegtől vesztve szálló-féiben van. Gunykazajt hozott ajkaimra, a magát a teremtés urának álmodó ember hetvenkedését lefűző kérsz bölcselkedése. Ember mint kérsz «pulvis et umbra sumus». A 80 év s a 24 óra, a mint a telhetetlen kronosz «elnyelte, egyaránt röpke pillanat, mely volt és nincs.

De tisztelt alispán úr, hosszú életemről szólva, meteor említ. Fényre nem vágytam. Fényről nem tudok. Egy csepp harmat szerettem volna lenni, mely hazám jövője számára a föld egy porszemét megtermékenyíti. Az a földporszem is kiszáradott. Vetni próbáltam s becsületes igyekezetem vetésén gaz verődött. Ha elő-e még a gyomló? — De hagyjuk ezt. Hanem bármí voltam vagy nem voltam is én, a ki elenyésző semmi vagyok, kérem az Istent, hogy az elv, mely célt vesztett, életem vezére volt, ne legyen nemzetem életében meteor, mely eltűnik, hanem legyen poláris csillag, mely egérlő soha le nem száll. Legyen utvezére a nemzet hajójának a kikötő felé, melyet rendeltetésűl jelölt ki a jog, a nemzeti önérzet, az ósök szent hagyományja, a történelem.»

Jellemző az a fejtegetés, melylyel Jász-Nagy-Kun-Szolnok-megye közönségéhez írott levelében arra a kérdésre felel, hogy mi az a ezredév gondolat, mely a magyar nemzetet az ezredév annyi viszontagságán keresztül fentartotta.

«A 48—49-iki korszak jellegének meghatározásához annak, hogy voltak-e s ha voltak, kik s mennyiben voltak a nagy történelmi drámának kimagasló alakjai? nincs semmi köze, mert epochalis korszakokra nem egyes emberek nyomnak bélyegét, hanem a korszak nyom rájuk, fontosságát csak az bír, hogy vajjon ama korszaknak a tisztelt megye által jegyző-könyvbe iktatott jellemzése indoklásra talál-e a történet bölcselében? mert csak ezen feltétel alatt lehet ama korszak emléke befolyással a nemzet jövődjére. En azt gondolom, hogy e kérdésre az egyszerű józan ész cathorice megadja az iglenlő feleletet.

Az idők folyamának változatos hullámzásai kisebb nagyobb fontosságú érdekeket toltanak ugyan előtérbe, melyek egy-egy nemzedék igyekezetének irányt szabnak, de minden nemzet történelmében van egy kimagasló érdek, melyhez fenmaradása hozzá van kötve, van egy állandó alapponás, mely történelmi életének a multakra nézve kulcsát, a jövendőre nézve palladiumát képezi. Azok a legfontosabb mozzanatai a történelemnek, melyekben ama constans alapponás nyilatkozik s melyek ama lét-

Skóziai körútja alkalmával fölvevett fénykép után.
KOSSUTH 1858-BAN.

érdek megővésének ösztönében lelik magyarázataikat. Innen van, hogy ha egy-egy nemzedéket a körülmények kiválólag egy ily alappontra személyesítjük, egy ily létező bajnokát avatják fel, azon nemzedék küzdelmeinek emléke az élet ösztönének hatalmas rezgésével reszketteti meg nemzedékről nemzedékre az utódoknak szívűreit.

Hogy mi a magyar történelemben az a létező, hogy mi az a constans alappontra, mely egész múltján végig vonul? annak kijelölése nem kíván mély kutatásokat, mert történelmünk minden lapjáról felénk kiált...

... A magyar nem tanyát ütött, hanem államot alkotott Európában, ez alkotására reányomta saját nemzeti individualitását, az önálló, önzélt magyar államiaságnak pecsétjét s az önzélt állami létnek nem mint pusztá eszményi aspirációhoz, nem is csak mint joghoz, s az ősek szent hagyományához, hanem mint az európai államrendszer integrans részét képező oly tényhez, mely saját létének életfeltétele, az idők minden viszontagságain keresztül megörökösölhetetlen állhatatossággal ragaszkodott.

Hogy az első hat századot át a magyar államiaság volt nemzetünk életének nemtője, hogy az képezte az összetartó kapcsot, mely az ország különféle fajú nyelvű népeit egy nemzetté tömörítette, — hogy abból szívárgott ki ama hasonító erő, mely spontaneus eréllyel minden mesterkéltségek alkalmazása nélkül nemcsak egyes idegenekre, hanem tömegekre is beolvastó hatást gyakorolt; hogy az volt a regeneratív életének kútjeje, mely nemzetünk még oly pusztulás sírjából is, mint a minő a társjárás volt, bámulatosan rövid idő alatt kiemelte, hogy az volt a piedestal, melyen nagy királyaink nemzetünk hatalmát magasra emelték, a mikor pedig gonosz vagy haszontalan uralkodókkal verte meg a magyart a teremtő, ismét az volt a védpaizs, mindezek oly dolgok, a mik hatalmasan illusztrálják azt, hogy e szóban «állam» mennyi létszivósság, minő létentartó erő rejlik...

A saját történeti hivatásáról és szerepéről *Veszprémmegye* alispánjához intézett levelében tesz vallomást a következőképpen:

«Ha hosszú életem múltjában tehettem valamit hazánk népe helyzetének a szabadság, egyenlőség, testvériség alapján megjavítására, ha munkás lehettem a 48-iki törvények megalkotásában, melyek milliókra nézve egy új élet hajnalával kecsgettettek, s melyek életfájának gyökérszálaát sem az orosz intervenczió, sem azon szomorú évek, melyekre jelenleg oly készségesen szokás fátvált vetni, a történelem termőföldjéből egészen ki nem téphetők, a mint életterjedőket az alparlamentarizmus is zsbabaszja bár, de el nem fojthatja: — az nem az én érdemem, hanem ama nagy idők korszellemeinek művei, a korszelleme, mely mindig megtalálta s meg fogja találni a maga végrehajtó eszközeit. Nem én teremtettem azt a korszelleme, hanem az használt fel gyenge tehetségeimet. Nem én sugal-

tam annyiak keblébe a lángoló hazafiságot s az önfeláldozásig magasult polgárerényt, hanem az a hazafiság s önzetlen polgárerény, mely az egész nemzetet áthatotta, az elmaradás érzetéből fejlődött vágy: utólrni más szerencsésebb országokat a szabadság, a haladás útján, egy szóval mindaz, a mi az akkori nemzedéket, mely a politikából üzletet nem csinált, megkülönböztette, az sugalt engemet, az ösztönözt, az serkentett, az támogatott. Egyszerű napzámósa voltam a jövő Magyarországnak és semmi több. Rövid idő alatt a fáradt napzámósa elmegyeni pihenő — talán a pihenést megérdemelte, mely nyugodalmat ad, de az elv, az eszme élni fog, annak élni kell, a mint élt századok át meg nem támadva, egy időre el is homályosítva, de újra feltűnve, újra tette serkentve új nemzedékeket.»

Ugyanezt a gondolatot fűzi tovább, elhárítva magáról a dicsőítést, abban a levélben, melyet *Kolozsvár* városához intézett:

«Élő fát gyökerei tartják fenn, gyökerei táplálják. Nemzetek élő fák, melyeknek fentartó, tápláló gyökere történelmük.»

Minden kornak megvan a maga vezéreszméje, mely a kor törekvéseinek irányt szab. Az emberi dolgok rendjében fekszik, hogy e törekvés némely egyesek munkásságában pronucziáltabb módon jusson kifejezésre, mint másokéban, de azok, a kiknek e pronucziáltabb munkakör jutott, nem szerzői a kor vezéreszméjének, hanem annak produktumai; szerepük a képviselés szerepe, nem a teremtésé.

Az igazság érzete nem is engedi elfogadnom a tisztelt bizottság azon szavait, hogy «én gyűjtöttem meg a szövétnéket, mely honunk újjászülési korszakát bevilágítá; még a leghízelgőbb betudás is legfőbb azon elismerésig mehetne, hogy egyike voltam azoknak, a kik azt oly magasra tartották, mint a mennyire karjuk ért. A mi meggyűjtötta: az ama láthatatlan nagy hatalom, melyet korszellemeinek neveznek, s a mi ép azért nagy hatalom, mert nem véletlenül születik, hanem nemzedékről nemzedékre torlóó szükségeknek, századokon át halomra gyűlt tényeknek eredménye.

Abban azonban a tisztelt bizottság az én meggyűződésemnek is kifejezést adott, hogy a korszelleme által meggyűjtött ama szövétnéket, mely azt a korszakot bevilágítá, nem annak az egy mulékony kornak, melynek egyik porladóó romjaként maradtam ekkor fenn, hanem «nemzedékek számára vala gyűjtva» és én, ki hontalan magányomban nagyon reá értem a történelem törvényeivel számot vetni, meg vagyok gyűződve, hogy azt a szövétnéket, bár időnként csak pislogni látszások is, sem a tilányagias irány cséngőze, sem a viharok fergetege el nem olthatja.

Megilletődött szívvel köszönöm a tisztelt bizottság azon kegyelletes ítéletét, hogy az, a mit igénytelen közéletemből az «önzetlen hazafiság, jellemzilárdás és tetterő» czímével méltóztatik meg-

ajándékozni: «jutalmat a honboldogságban arathatna». Isten a bizonyosság, hogy más jutalomra soha sem vágytam; de épen mert másra nem vágytam, keservesen fáj annak tudata, hogy ezt megérdem nem engedtettem; de vizasztalást keresek a tisztelt bizottság azon biztosításában, hogy szent sugallat lelkesíti a magyar kebleket a hon marandó felvirulásán csüggedetlenül munkálni.

Mély gondolatokkal s a stílus szóközi szépségével fejt ki az egyén és a korszelleme viszonyát a *Sopron* városához intézett levélben, egyúttal a maga álláspontjából néhány szóval jellemzését adva a XIX. századnak is, a midőn a következőket írja:

A nagyknak nevezett Napoleon azt mondta magáról szt.-helenai fogságában, hogy «a lángész (genie) harcra kelt a századdal s a század győzött». Igenis győzött. Századunk keveset végzett be, de ama Titán bukása óta nem biografiák, hanem néptörténelem korszaka. Még a tudomány mezején is a kor szükségéből fejlődő bizonyos korszelleme észlelhető, mely a kutatásoknak irányt szab s az egyes tehetségek aktivitását mozgásba hozza. Mintha amaz valami «Faust», emezek meg annyi «famulusok» volnának. A politika s a társadalmi fejlődés mezején pedig már épen mindazt, a mi a történelemben marandóóknak ígérkezik, mindazt, a mi mérföldjelzőnek van hivatva a nemzetek fejlődésének országútján, — s azt, a mi annyira a történelem logikájában gyökerezik, hogy ha földre sujtatik, Antaeusként újra meg újra felkel, a míg csak nem győz; mindazt nem egyes emberek, hanem a tömegek érzelmét, ösztönét átható azon hatalmas erő hajtja végre, melyet korszelleme nevezünk. Ez századunknak jellege. Egyes emberek politikai tevékenysége csak annyiban hagy állandó nyomot maga után, a mennyiben a korszelleme volt exponense. A mi nem ilyen, az vagy mulékony mint a röppenő percz, melyet bálványoz, vagy történelmi dissonantia, melyet az ok és okozat közti bírálat végzetserű törvénye közelebb vagy távolabb, de minden bizonynyal katasztrófával fog megbüntetni a jövőben.

Sopron városának kegyes üdvözlétét azzal látom indokolva, hogy közéletem működése hazánk történetébe vágó oly eseményekkel van összeforva, melyek nemzetünk újabbkori fejlődésével szoros kapcsolatban állanak.

E működést lehet helyeselni, lehet rosszallani a szempont szerint, a melyből tekintik; de maga a kapcsolatban állás tény. Hanem ha természetem nem óvna is meg, ama pár vonás századunk történelmének bölcseléből, melyet fentebb vázoltam, mindenesetre megóv attól, hogy oly elfogult vagy hiu ágoskodó legyek, miszerint ne tudjam, hogy ez a kapcsolatosság nem az én személyes számlámra esik, hanem nemzetünk közszellemére, mely a haza közszükségeiből fejlődött ki. Ez volt a «productens», minden egyéni működés a «productum.» A kettő közt a kapcsolat megvan, ép úgy, a mint megvan a növények életbredése s a kikelet közt, de nem a növények életbredése hozza magával a kikeletet, hanem ez amazit.

Állandó vonás az emberiség történelmében, hogy személyesíteni szereti az eszméket. Innen az a kegyelet, melylyel azok felé fordulunk, kik a közre kiható egy-egy eszmének megvalósításá körül munkások voltak. De a ki a dolgok mélyére tekint, tudja, hogy az a kegyelet nem az egyének, hanem az eszmének, nem a személyesítőnek, hanem a személyesítettnek szől.

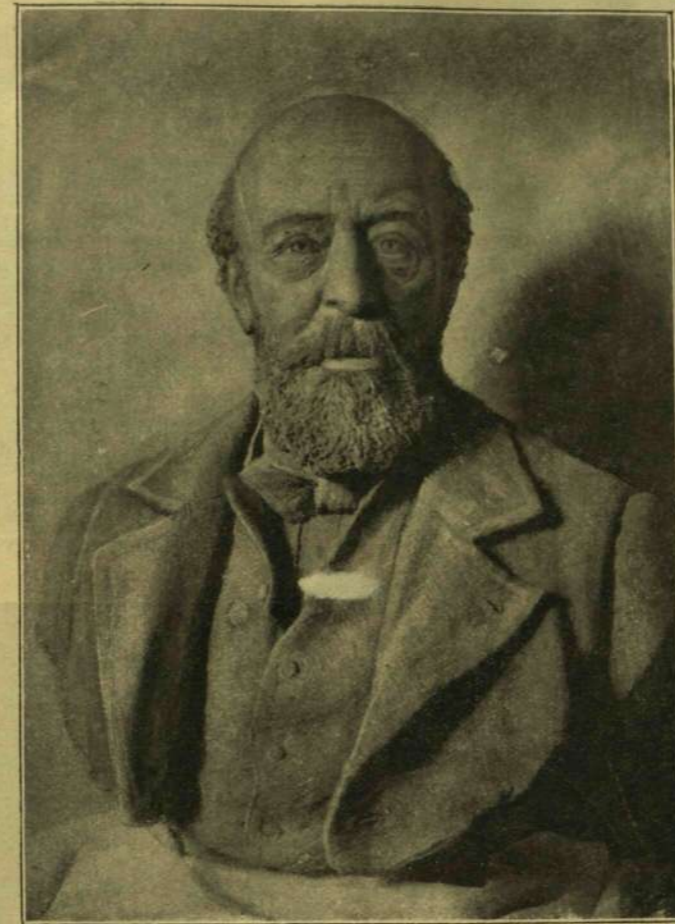
Ilyennek tekintem, ilyennek tudom én azon kegyeltes megemlékezést, melynek 34 évi távollétem s a megváltozott viszonyok dacára a távol hazából annyi jelét venni szerencsém van. Nem annak a porladóó anyagoknak, melyet ma Kossuth Lajosnak neveznek, de melynek neve holnap «por» lesz, hanem eszmének szől az, eszmének, mely azon kifejezést adta a tisztelt város üdvözölő levele fogalmazójának tolla alá, hogy «a nemzet szívének minden rezgése a rokonérett titokzatosságával hangzik össze bennem a távolból is.»

Végül saját aggkorának meghatóan melabús rajzával kezdődik a *Budapest* fővárosához intézett levél:

Késő öregségem valóban még akkor is szükségét érezné a vizasztalásnak, ha az évek terhenek súlyát a hontalanság keserve nem növelné s a szerette részvéte az egyedüli vizasztalás-sugár, mely az aggkor búskomor alkonyára derít lóvelhet.

Nagyon igaz a tisztelt tanács azon észrevétele, hogy az idők terhe mindenkinnek súlyos, s lélektanilag nagyon indokolt azon nyilatkozata, hogy látva az aggkor gyengélkedéseit, habozik igazat adni a közhítnak, mely a késő öregséget a gondviselés kiváló kegyének tekint.

Méltán habozik. A kiket hozzánk a családi szeretet köteleke fűz, azok a gondviselés kegyének tekinthetik, ha minél később út az örök elválás órája, mert a hátramaradottakra még azután is a bus emlékezet fájdalma vár, mikor az elköltözöttnek már semmi sem fáj. De

KOSSUTH LAJOS MELLÉSZOBRA KOSSUTH FERENCZTŐL.

annak, a ki viseli, a késő öregség bizony nem egyébként mint egy hosszú haldoklás, melyet kinossá teszen az, hogy öntudatos. A halál maga nem lehet kin, de az öntudatos hosszú haldoklás keserve egy állapot. A beteg gyógyulni, a vízbe fulló menekülni, a csaták harcossá sértenlen maradni, a halálra ítélt megkegyelmeztenni remélhet, de a késő öregség, az reménytelen. Lesni a sülyedő hajó fedélzetéről, hogy miként merül el vonalankint az a pár hüvelyknyi resceseó deszkafal, mely még a vizszínelen felül libeg, bizony nem kellemes időtöltés.

Ilyen a késő öregség. De hiszen a halál már a születéskor is csak idő kérdése, hát nem a halál közellétének gondolata a legkomorabb oldala a késő öregségnek, a legkomorabb az, hogy öreg embernek «usus abit vitae» a mint Lucanus mondja. Az agy egy napról másikra vesztí ruganyosságát, az emlékezet főkjai egymás után becsukódnak, a gondolatok folyama csepességé lassul, az érzékek eltompulnak, a lelki, testi erő darabonkint szakadozik le az öreg ember tagjairól, s az ember érzi, hogy szakadozik, érzi, hogy ma már nem az, a mi tegnap volt, érzi, hogy az élet fokokint tengéssé alakul át, melynek jellege a mozdulatlan passzivitás. — Ez a késő öregség legkeserveesebb átka.

S ez átok súlyától bizony én sem maradhattam ment, bár igaz, hogy velem az aggkor aránylag még szeliden bánat, de bizony abban a testi és szellemi erő-épségben, melyet a tisztelt tanács felemlít, több a látszat, mint a valóság. Akaratom meg-megkerül a bírkózást a hanyatlással, régóta kizárkóztam az emberi társaságból, bár iparkodtam munkával töltögetni magányom úrját, de azt csak én tudom, minő kimerítő fáradsággal jár az a természetlen munkásság, melyet a tisztelt tanács a természet másodvirágzásához hasonlítottal tisztelt meg; nagy erőlködésbe kerül az elaggott törzsnek az a halovány virány, meddő virány! elhull nyomtalanul, gyümölcsöt nem hagyva maga után.

KOSSUTHRA ÉS CSALÁDJÁRA VONATKOZÓ KÉPEINKHEZ.

Kossuth arcképeinek egész sorozatát közülük mai számunkban, melyek pályájának ügyszólván minden nevezetesebb pontján bemutatják. Van közöttük több természet után készült rajz a negyvenes évekből s három festmény is, melyek közül kettő — a melyet fia s a melyet Parlaghy Vilma festett — az egyedüli két fest-

ban nem hozhatta magával, ezeknek csak 1850-ben engedte meg a kormány, angol közbenjárásra, hogy atyjukat kövessék. Kossuthné 1865 szeptember elsején halt meg Turinban. Egyetlen leányuk, *Vilma*, ki 1843-ban született, szintén a száműzetésben halt meg alig 17 éves korában, 1862 április 22-én, husvét vasárnapján. Halála nagy csapás volt szüleire s különösen atyjára, a ki mély apai szeretettel ragaszkodott hozzá. Kossuth nejeének és leányának hamvait 1894-ben, Kossuth halálakor hazahozta s az apával közös sírban helyezte el a nemzeti kegyelet. Kossuth két fiának, *Ferencz*-nek (szül. 1841-ben) és *Lajos* Tivadarnak (szül. 1844-ben) pályafutása és életkörülményei ismeretesek a közönség előtt. Kossuth testvérei közül ma már csak nővére, *Ruttkayné* Kossuth *Lujza* él, a ki utolsó éveiben testvéri hűséggel gondozta bátyját.

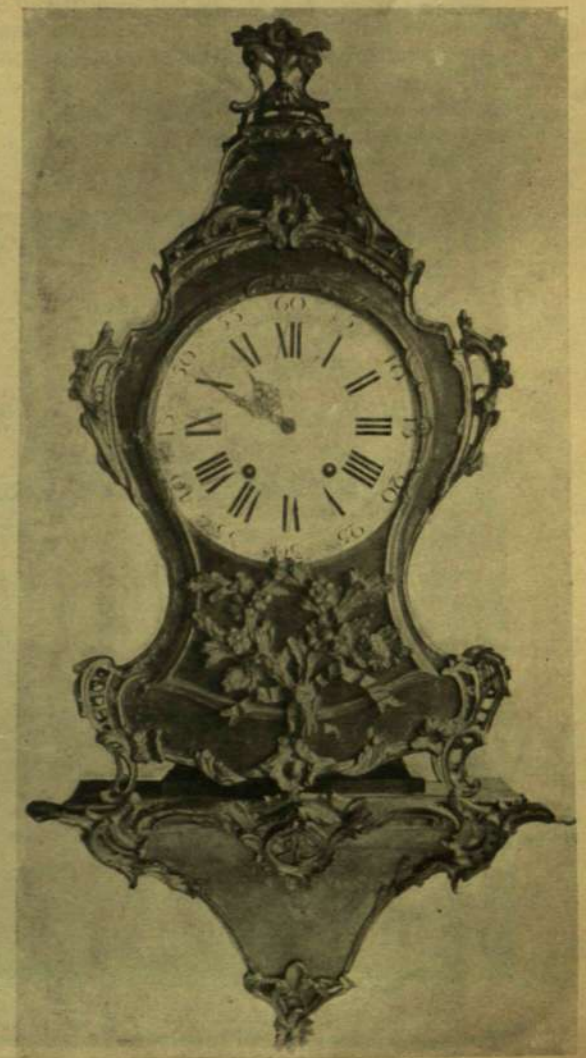
Egyéb Kossuthra vonatkozó képeink között, mint a mostani századik születésnap alkalmának különösen érdekes emléket, bemutatjuk Kossuth monoki szülőházát is. *Monok* község Szerencstől éjszakra s pár óra járásnyira fekszik, az Ond vize mellett, melynek partjain a hagyomány szerint valaha a honfoglaló Árpád hadai táboroztak. Az egyszerű tiszt lakóház, melyben Kossuth született, a gróf *Andrássy* család uradalmához tartozik s Kossuth atya mint az uradalom ügyésze lakott benne. Kossuthot azonban nem itt Monokon kereszteltek, mert itt nem volt evangélikus pap, hanem *Tállyán*, az ottani evangélikus templomban.

Az élet első állomása, a szülőház mellett az utolsót, a sírt is megtalálja lapunkban az olvasó. Kossuth sírja tudvalevőleg a kerepesi temető legszebb helyén, *Deák* és *Bathányi* mauzoleumai közelében van.

Kossuth órája. A nagy ember után maradt ereklyék legérdekesebbjei közé tartozik az a XV. Lajos korabeli izlés szerint készült, XVIII. századból származó fali óra, melynek rajzát most közölni alkalmunk van.

Ez órat sokáig használta Kossuth Lajos s ez függött azon szobában, melyben meghalt.

A halál bekövetkezése után, 10 óra 50 perczkor — este — megállította Kossuth *Ferencz* az órat s azóta így éri lakásán. Így is szándékozik azt majdan a Nemzeti Múzeumnak adományozni.

KOSSUTH ÓRÁJA.

Erdélyi 1902. évi fényképe után.
KOSSUTH FERENCZ.

Egykoru festmény után.
KOSSUTH LAJOS NEJE.

Nápolyi fénykép után.
KOSSUTH LAJOS TIVADAR.

Az ötvenes évekből való festmény után.
KOSSUTH VILMA.

RUTTKAYNÉ KOSSUTH LUJZA.

Az ötvenes évekből való festmény után.
KOSSUTH FIAI.

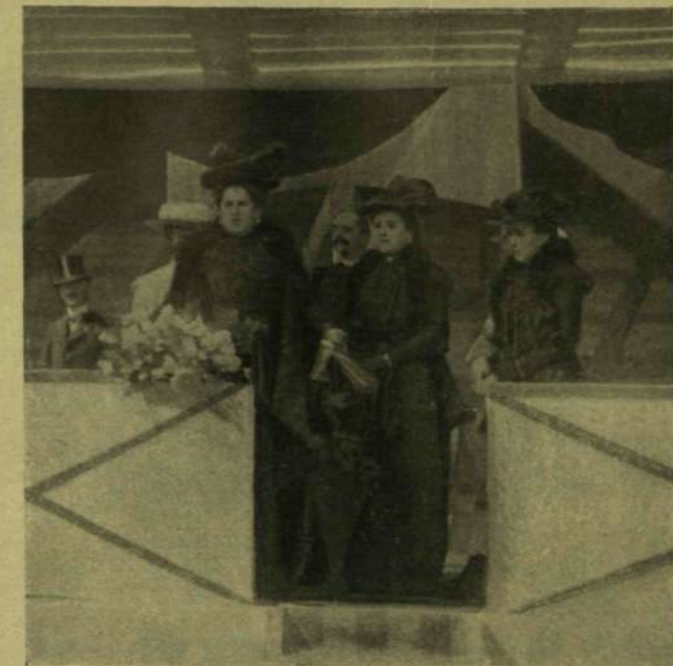

A TÁLLYAI EVANGELIKUS TEMPLOM, A HOL KOSSUTHOT MEGKERESZTELTÉK.

Keresztelő medencze a tállyai ev. templomban.

Széll Kálmán miniszterelnök gróf Pálffy Istvánnal és gróf Wurmbrand altábornaggyal. (Jobbról Brolly Tivadar polgármester.)

Isabella főhercegné leányaival a kiállítás megnyitásán. (Mögöttük középen gróf Pálffy István áll.)

A POZSONYI KIÁLLÍTÁS MEGNYITÁSA.

Hetek óta lázas érdeklődéssel várta Pozsony város polgársága szeptember hó 7-ikét, az országos mezőgazdasági kiállítás megnyitásának napját, mely érdeklődés különben, mondhatni országsszerte általános volt, a mint ezt a megnyitásra a haza minden részéből összesereglett közönség nagy száma is bizonyította.

A megnyitó ünnepély színhelye a «Széchenyiliget» volt, hová a tornacsarnok előtti térre díszes baldakhint állítottak Frigyes főhercegnék, a kiállítás védnökének, szemközt vele pedig emelvényt fenséges családja számára. A csarnok tribünje a megnyitásra meghívott hölgyek számára volt kijelölve.

Ide gyülekeztek a politikai, társadalmi és gazdasági élet kiválóságai, a kik sűrű csoportokban, nagyrészt diszmagyarban már kora délelőtt elrejték a gyönyörű növényzettől árnyékoló térséget. Nagyban élenkítették a képet a nagy számban megjelent tisztikar csillogó egyenruhái is.

Féltenegy óraker megérkeztek Széll Kálmán miniszterelnök s Darányi Ignác földmívelési miniszter kíséretükkel, majd nem sokára utánuk Frigyes főherceg is, elfoglalván helyét a baldakhin alatt. Darányi földmívelési miniszter üdvözölte a fényes közönség lelkes tetszésnyilvánításaitól kísért beszédével, melyben fölémelte, hogy a főherceg magyarországi nagyterjedelmű birtokaival együtt örökölte földünk szeretetét, a magyar mezőgazdaság és magyar gazdasztyál iránt való érdeklődést. A főherceg az üdvözlőkre adott válaszában mondott eme szavai: «A birtokkal együtt járó nagy társadalmi feladatokat teljesen átérzem és élelken érdeklődöm a magyar föld sorsa, a magyar föld jövője iránt,» — rendkívüli lelkesedést keltettek. A zúgó éljebbe belevegyltek a Szózat hangjai, melyet a pozsonyi dalárda, s az egész közönség levett kalappal énekelt. E közben a főherceg és családja s utánok a közönség a kiállítás megtekintésére indultak.

A kiállítás mindjárt az első tekintetre kellemesen lepi meg a szemlélőt. A Dunaliget százasod fái közül festőileg tűnnek elő a csarnokok és sátrak csoportjai s a természet szépségeivel egyesülve az emberi leleményesség, műzslés alkotásai, a gyönyörűség s kedves meglepetés érzetét költik fel mindenkiben.

Hogy mi minden látható a kiállitáson, egyszerűen felsorolni is hosszas volna, hiszen csak a katalógus mintegy ezer oldalra terjed. A figyelmes szemlélőnek mindenek előtt feltűnik, hogy a rendezés technikája, a megszkott régihez képest nagy haladást mutat, minél fogva az egész nem csak sokkal jobb benyomást kelt, hanem könyebben áttekinthető s tanulságosabb is, a mi pedig a kiállitásonk fő czélja.

Érdekes a szőlészeti és borászati pavillon, hol különösen a minta-szőlőtelep, az állami telepek mohás oltása, az ampelologiai intézet

tárgyai, a hegyvidékek talajterképei s a Hertelendy Ferencz gipszminái kötik le a szakember figyelmét. Kiváló feltűnés tárgyai a gőzborsajtók, melyek eddig nem ismert munkaképességük és a szőlőszem minden nedvét az utolsó cseppig kisajtoltják. S ez új sajtók hazai gyártmányok, valamint a csetneki hámból kikerült igen czélszerű permetezők is.

A kertészeti kiállítás egyike a legszebbeknek. Tallián Béla, gróf Esterházy Ferencz, Pez Ármin, az oroszokai faiskola kiállitása, Széll Kálmán rátóti kertészetenek gyümölcsői, Mauthner Ödön pompás virágai, a kertészeti tanintézet konzervei általános tetszést vívtak ki.

Igen gazdag és változatos képet mutatott a gépkiallitás, a hol legtöbb gépet üzemében is bemutatnak. Itt látható az a gőzeséplő gép is, melyet ezelőtt ötven évvel, legelőször hoztak be Magyarországra s mely negyvennyolcz éven át csépelte hűségezen a magyar búzát. A most már különös alakúnak tetsző, nyugalomba helyezett gép-patriárkának folyton sok nézője akad.

A vadászati kiállítás pavillonja már maga is érdekes kiállitási tárgy, melynek a pozsonyvidéki gazdag erdőeg fahéjai szolgáltatottak ornamentális díszét. Belseje a vadászati tárgyakon

kivül erdészeti iparunk nagyarányú fejlődését is feltűnteti. A földmívelésügyi kormány erdészeti osztályának, az országos erdészeti egyesületnek kiállitása különös díszesre méltó.

Az Isabella-háziipar nőegyesület szép pavillonjában két pozsonymegyei földmives asszony sző, s készíti a nagyközönség szemeláttára izléses, csinos munkáit. Ez az egyesület, mely Isabella főhercegnő buzgó támogatásának köszöni főképp virágzását, sok szegény nőnek nyújt keresetet.

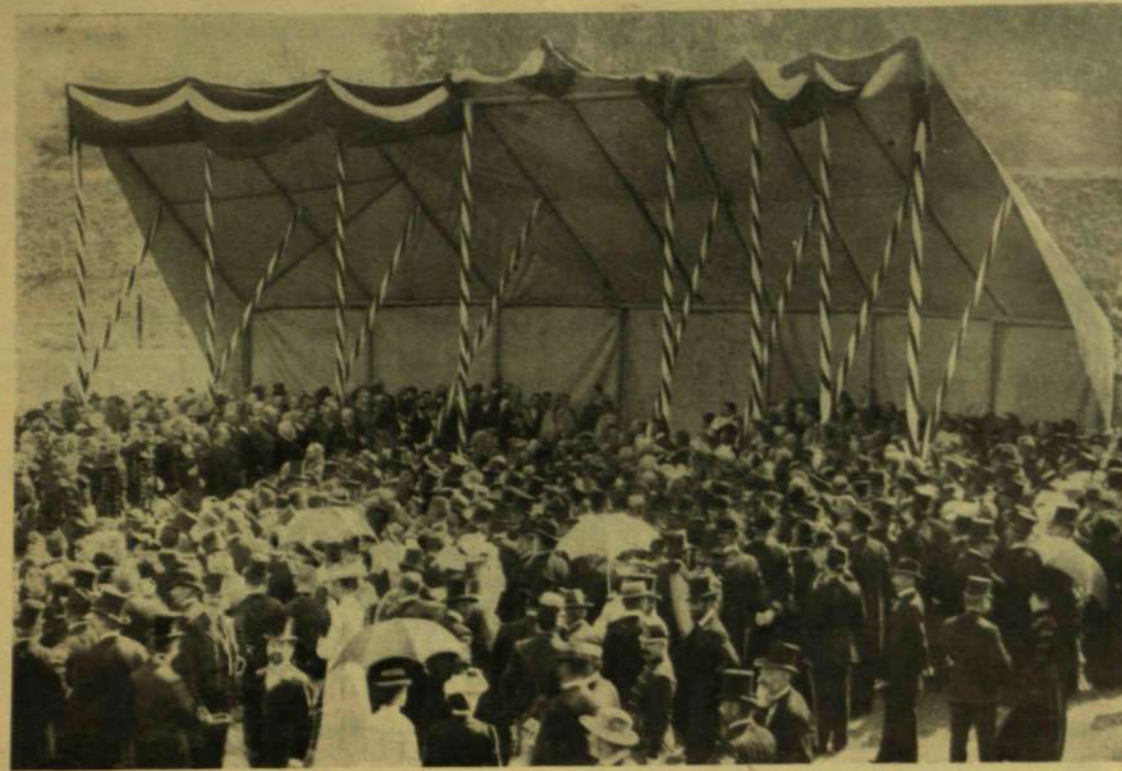
A malmok kiállitását sem hagyja senki megtekintetlenül. A «Pesti Hengermalom» melynek egykor József nádor és Széchenyi István voltak védnökei, alapítása idején évenként csak 20 ezer métermázsza búzát őrlött, ma pedig egy millió métermázsát; akkor napi munkaképessége 200 métermázsza volt, míg ma 3000 métermázsát képes feldolgozni naponta. És ez képe általában többi malmaink haladásának is.

Nagyon látogatott az állatkiallitás, hol különösen feltűnik a hatalmas testű nóri és egyéb hidegvérű lovak nagy száma, a melyeket hazánkban majdnem csak a nyugati megyékben tenyésztenek. A szarvasmarha-kiállitásnak sokat ártott ugyan a némely vidéken uralkodó száj-

Darányi Ignác földmívelési miniszter üdvözi a védnököt, Frigyes főherceget. (Tőle jobbra Széll Kálmán miniszterelnök, Brolly Tivadar, Pozsonyváros polgármestere, Forster Géza és Bartal Aurél, balra gróf Somssich László, gróf Dessenwffy Aurél, Bujanovics Sándor és Tallián Béla állanak.)

KÉPEK A POZSONYI MEZŐGAZDASÁGI KIÁLLÍTÁS MEGNYITÁSÁRÓL. — Erdélyi fényképei után.

Streliksy fényképe után.

A POZSONYI MEZŐGAZDASÁGI KIÁLLÍTÁS MEGNYITÁSA SZEPTEMBER 7-ÉN.

fájás, de azért sok pompás jószágban van módjuk gyönyörködni a gazdáknak. Igen szépek a magyar és erdélyi nagyszarvú marhák, Lajos bajor herceg sárvári borzderesei, Miklós Ödön montenfunei jószágai. Igen sok bámulója akad Széll Kálmán miniszterelnök héraházi hatalmas terméte, remek alakú szimmenthali marháinak, melyek a szakértők szerint, még e marhafaj őshazájában, Svájcban is párjukat ritkítanak. A meglepően sok és szép tájfajta, nyugati megyéink kisgazdáinak tenyésztetett dicséri.

A baromfi-kiállítás a hozzáértők állítása szerint szinte páratlanul mondható az e nemű kiállítások történetében, a mennyiben mintegy negyedfélezer mindennemű baromfit állítottak ki s általában pompás példányokban, melyek közt a legújabb divatossá lett sárga orpington tyukok is meglepő számban szerepelnek. Frigyes főherceg és Izabella hercegnő is sokáig időztek a kiállítás eme vonzó részében s különös gyönyörűségüket találták az örökké zajongó szép szárnyasok szemléletében.

A sok érdekes látni valóval bővelkedő sikerült kiállításnak bizonyára közgazdasági tekintetben sem marad el, kivált a haza nyugati részeire nézve, üdvös hatása.

KÉT KITÜNŐ ANGOL LÁTOGATÓNK POZSONYBAN.

A hazánk iránt érzett meleg rokonszenv és növekvő érdeklődés jele volt az angol barátaink részéről, mely két jeles angol urat ismét hozott hozzánk viszonyaink tanulmányozása céljából a pozsonyi kiállításra. A hozzám e tekintetben érkezett számos felszólításnak engedve, egy pár sorban bemutatom e két kitünő vendéget, merem állítani: hazánk e két kitünő barátját.

Az egyik, Mr. Brown, egy kitünő szaktudós, professzor és agitátor. Van Angliában is a baromfiteyésztőknek egy nemzeti egylete, melynek élén Christian hercegné, a királyi testvére áll, elnökei közt két kitünő hölgy van: Lady Londonderry és Lady Warwick. Az előbbi a leggazdagabb és legbüszkébb család fejének, tényleges miniszternek, a másik pedig az Essexi Lord Lieutenantnak felesége. Mind a kettő bámúlt híres szépség. Az egyesület vezető titkára Mr. (nem mint a magyar lapok irták: Lord) Palmer képviselő, vezető szelleme pedig Mr. Brown, a ki maga tanár is Readingben, a hol többek közt Lady Warwick saját költségén tart fenn egy kitünő intézetet, a nők mezőgazdasági kollegiumát. A Lord Londonderry fényes palotájában a télen tartott közgyűlésre, a melyen Portland herceg elnökölt és Christian kir. hercegnő, én is szerencsés voltam meghívott nyerni. Ott hallottam elbe-

«No hát, ha magok a lordoknak adják el a tojást, hát vegyék tőlük a szappant is, meg a rizskását is.»

«Hát aztán, — kérdeztem én (megemlékezve a hazai hasonló esetekről) — hogy segítettek magokon?»

«Furcsa, hát úgy, hogy a hol csak van tojás- és csirkebevaltó állomásunk, most már van szatőcsboltunk is, sőt Lord Grey állítja fel lassanként közhasznú korezmait is. Bezzeg, adnak már szívesen tojás nélkül is a fűszereket.»

No hát ez a Mr. Brown érdeme. Most is társasága megbízásából jött ide. Láthatólag kellemesen lepte meg, hogy a baromfiteyésztési irodalom kiállításán nem is látott más művet, csak a Hreblayét magyarul, és az ő számos művét angolul. Nagyon apróra megnézett mindent, különösen lekötelezte a földművelésügyi szeretetreméltó államtitkár sok szíveségeért, meg a baromfiteyésztők egylete elnöke, gróf Teleki Józsefnek szakszerű felvilágosításaiért. Apróra tanulmányozta a magyar fajtaikat, de legkiválóbb elismeréssel az emdenivel keresztezett magyar lúdról nyilatkozott, a melynél ő soha — pedig ez nagy szó! — szebb ludakat nem látott.

Azoknak lesz jövője az angol piacon! — mondogatta.

A mellett, mint telivér angol, tele van humorrall is. Tréfásan jegyeztem meg, hogy nem lehet kellemetlen két oly kitünő szépség vezetése alatt szolgálni a közügyet.

— De, kedves uram, hiszen az Önök egylete legalább is van ilyen kedves helyzetben! — válaszolta magyar büszkeségem teljes kielégítésével. Mert a mit mondott, ez a szó is nagyon nagy szó.

A másik vendég Mr. Chaplin volt, hogy egyszerű fejezzem ki magam, Angliának gróf Károlyi Sándorja, azzal a különbséggel, hogy perze honvéd nem volt, elfogadás sem történt vele, de ennél, mint kedvesen jegyezte meg, sokkal súlyosabb dolog: tiz évnél tovább volt miniszter; földművelési és belügyi. Egy éve alig múlt,

Streliksy fényképe után.

A POZSONYI MEZŐGAZDASÁGI KIÁLLÍTÁSRÓL. — A kiállítási korszak kiállítás megnyitása után.

Gróf Apponyi Albert Blaskovics Ferencz orsz. képviselővel és báró Lipthay Frigyesselel megtékint a kiállítást.

A szőlészeti és kertészeti kiállítás.

A LOVRINI KIÁLLÍTÁSBÓL.

hogy megvált tárczájától, de azóta is vezére az alsó-házban az agráriusoknak. Megtestesült igazi county squire, megyei földesúr, Lincolnshireből.

A kellemes asztali társaság, melyben elköltöttük a dejunert, gróf Feszetics Taszilóbból, ebből az igazi angol-magyar gentlemanből állott, a ki neje révén Anglia legelőkelőbb családjával rokon, gróf Dessewffy Auréltól, a gazdasági egylet mindig kifogástalanul szeretetreméltó elnökéből, a ki sok vadászlelk is köt Angliához, gróf Apponyi Albertből, a ki többek közt kitünő angol is; és nagy élvezettel, nagy gyönyörrel hallgattam a csakhamar kifejelett — igaz angol és régi magyar szokásként — fesztelen, ceremóniátlan társalgást.

Sorba jöttek politikai egyének, dolgok és kérdések. Persze, nem való volna, hogy némely dolgot elmondjak nyilvánosan; de azt mégis csak megemlítem, mily melegséggel beszélt a magyar parlamentről. Érdekes epizódot beszélt el az angol pártéletből is. Balfourról, az új miniszterelnökről folyván szó, felhozta, hogy a legkellemesebb politikai ellenfél Gladstone volt, a Gladstone bukását közvetlenül megelőző éjjelek egyikén ő pártállása szerint nagyon is heves támadást intézett ellene. Pár óra múlva találkoztak a ház folyosóján. Gladstone beszélt vele pap fia gyerekeiről (a kik köztudomás szerint Anglia 80 éves miniszterelnökét szembekeötősi játékokra csábították) és hívta Chaplint, hogy látogassa meg őt, nézze meg a gyerekeket Hawardenben, mert ő most nem mehet el Lincolnshirebe.

«De eljön, ugy-e Chaplin!» — ez volt az utolsó kérése hozzá.

Egy másik dolog is érdekes.

Ő beszélt el Lord Roseberynek, hogy csupa jó lovakat látván magyar útjában, egy magyar barátjától kérdezte, hogy hol vannak hát rosz lovak Magyarországon, és az azt válaszolta:

«Hát biz itt nincs. A rosz gebéket mind megvették — az angolok.»

Ezt az anekdotát Lord Rosebery híres támadásában fel is használta aztán a Lordok házában.

Chaplin maga is nagy lötenyész. Érdeklődéssel, apróra nézett mindent: szövetkezetet, árpát, szarvasmarhát; de a lónak igazi mestere. Gyönyörködött bennök teljesen, igazán el volt ragadtatva általok, kivált a paraszt gazdák lovai által. Alig tudta elhinni, hogy azok tenyésztik magok. Igaz, hogy odahaza annak a pártnak a vezére, a mely szívesen kizárná az idegen lovat, de azt gondolom, hogy teljesen komolyan előnyt ad minden idegen ló felett — különösen katonai szempontból — a magyaroknak.

«Csodás egy ország ez az önöké! Csak akkor kezdjük mi is megérteni, hogy mennyit lehet itt látni, tanulni, ha itt járunk.»

Chaplin előtt még bizonyosan fényes politikai jövő áll. Kétségkívül nem oly hatalmas politikai egyéniség, mint Anglia nagy vezérei, de az angol őszinte közvetlen melegség, a mely a mi régi táblabíráinkon kívül nincs meg máshol rajtuk kívül sehol széles e világon, tipikus alakká teszi őt; s az a pár óra, a melyet körünkben töltött, lehet, hogy valóban feledhetlen lesz reá nézve, de kétségkívül olyan lesz nekünk is.

György Endre.

GRÓF APPONYI ALBERT A DÉLVIDÉKEN.

Egyszerű látogatásnál sokkal jelentősebb a képviselőház elnökének, gróf Apponyi Albertnek legközelebb Verseczen és Lovrinban tett látogatása, melyet általános érdeklődés és rokonszenves figyelem kísért.

Lovrinban múlt vasárnap nyílt meg a «Délvidéki Földművelők Gazdasági Egyesülete» által rendezett mezőgazdasági kiállítás, melyre gróf Apponyi Albert több országos képviselő kíséretében leutazott. A megnyitó ünnepély alkalmával nagy figyelem közt szolt Apponyi a nagyszámú, többnyire német anyanyelvű közönséghez, kijelentvén beszéde során, hogy nem politikai célból, hanem azért jött, hogy a hazafias törekvéseket, melyektől függ hazánk felvirágzása, megerősítse. Majd óva intett az alprófétáktól, kik a németajkú nép hazafiságát gyengíteni, aláásni akarják.

A kicsiny, de szépen sikerült kiállítás megtéktéte után, még az nap Verseczre utazott gróf Apponyi, hol fényes fogadtatásban részesült. A városban levő egyesületek zászlókkal vonultak ki elébe s kocsiját bandérium és 120 kocsi álló menet kísérte be. A honvédszobor előtt a 48-as honvédek várták, a városházánál 150 fehérruhás leány állott sorfalat, kiknek egyike hazafias beszéd kíséretében szép virágcsokrot nyújtott át.

DÉVÉNYI LEÁNYOK ÉS LEGÉNYEK A POZSONYI KIÁLLÍTÁSON RENDEZETT NÉPES FÖLVONULÁSON.

A kiállítás megtéktéte után fényes lakoma volt, melyen gróf Apponyi nagyhatású beszédet tartott, kifejezvén örömét, hogy Versecz polgárságánál a magyar nemzet egységébe szakadást bevonni szándékozó áskálódások talajra nem találtak, s reményét fejezte ki, hogy Versecz városa mint a múltban, úgy a jövőben is hatalmas támasza maradjon a magyar nemzeti egységnek és megerősödésnek.

A polgárság lelkesülve vette körül Apponyit s tiszteletének, szeretetének oly jeleivel halmozta el, melyek bizonyítékot nyújtanak arra nézve, hogy a nemes gróf kifejtett hazafias eszméivel, szívből lélekben egyetértének s hogy látogatásának üdvös hatása maradandó lesz derék délvidéki svábaink közt.

SASVÁR.

Az idei őszi nagy hadgyakorlatok alkalmával a király a nyitramegyei Sasváron lakik s itt látja vendégül a fiatal német trónörökös, Frigyes Vilmost is.

Sasvár az ittenköri elterülő 25 ezer holdnál nagyobb királyi családi uradalom egyik főhelye. Már a XIII. században királyi vár volt, mely egy korábbi tófenéken feküdt; e tó maradványa az a 7000 holdnyi mocsaras, vizes terület is, mely szintén az uradalomhoz tartozik. A templom és a régi kolostor épülete is czölöpköln áll az alap posványos volta miatt.

Sasvár első ismert birtokosa Stübor vajda volt, majd a gróf Czobor család birtokába ment át. E családtól vette meg Mária Terézia és férje Ferencz. A régi vár helyén épült kastélyban karton-gyárat alapítottak, mely 1863-ig állott fenn, midőn cukor-gyárrá alakították át. E gyár aljában levő hatalmas kétemeletes épület, mely egykor a pálosok zárdája volt, ma az uradalom hivatalának és a plebánosnak lakhelye s a mellette levő templommal együtt a királyi családé. A templom építéséhez Mária Terézia tette le az alapot. Főoltárán Szűz Mária régi szobra áll, melyet még Czobor alnádor, az akkori várúr faragtatott 1564-ben vadkörtefából s melyet később Esterházy Imre primás kegyesobornak nyilvánított. Régóta igen sok búcsús keresi fel e szobrot, melyhez Mária Terézia is gyakran eljárt ajtatoskodni. Érdekes a plebánián levő Magdolna-kép is, melyet egy pálos szerzetes festett 1456-ban.

II. József császár feloszlatván a pálosok szerzetét, zárdájukat a királyi család vette meg s ezt rendezték most be a király és vendége számára.

AZ ESZTERGOMI KÖZKÓRHÁZ.

E hónap elsején helyezték el Esztergomban nagy ünnepségek közt a «Kolos-kórház» zárókővét, a melyet a hercegreprimás áldott és szentelt meg.

A kórház, mely nyolcz pavillonjával egész kis telepét alkot, a város szélén, egy kies domboldalon fekszik, körülötte mosolygó gyümölcsös kertek terülnek el és remek fekvése a leg-

SASVÁR.

Oserna Károly rajza.

szébb kilátást nyújtja a hatalmas Duna felé. Az oszlopos, derült architektúrájú pavillonok teljesen elütnek a kórházak komor sablonjától; belső kiképzésük pedig a legmodernebb közegészségi követelményeknek is megfelel.

A terveket ifj. Bobula János építész készítette, a ki már számos kórházat tervezett és épített.

A telepen a négy kórpavillonon kívül van egy kápolnás apáca-lak, egy villaszerű főorvosi lak, egy konyha-épület és a hulla-ház. A négy kórpavillon összesen száz ágyra van berendezve és ágyanként az összes építési költség 3000 koronára rúg, a mi aránylag igen jutányosnak mondható. Érdekes újítás számba megy, hogy a telepen a *dib-dim*, vagyis a *derítő*-rendszer alkalmaztatott, vagyis egy a kórház területén szabadon álló derítő telepen hajtának az összes szennyvizet keresztül, mely derítőn átjutva, a városi csatornába már teljesen veszélytelen, tiszta víz folyik le. Ez a körföldön — nevezetesen Angliában és Németországban — általánosan elterjedt dolog, nálunk azonban még újonság.

A Kolos-kórház Esztergom társadalmának, főleg azonban a bíboros főpap bőkezűségének köszöni létesülését.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

«Kossuth apánk és kora» czimvel csinos kiállítású könyv jelent meg Szilágyi Béla kiadásában, melynek szerzője Illyés Bálint országgyűlési képviselő, ismert, érdemes költő. A könyv «költői dalokban», ódáiban, elégiákban ünneplő Kossuth emléket, születését, halálát, koporsójának útját a haza felé, második felében pedig a szabadságharc emlékeinek van szentelve több ódaszerű költemény. Hazafias hű és lendület jellemzik a gyűjteményt. A könyv, kiállításának díszre szent 30 fillér, 60 fillér, 1 korona és díszkötésben 2 korona árért kapható. A versek jellemzésével mutatvánjuk a következő lendületes költeményt, megjegyezve, hogy ezt a szerző 1881-ben írta, mikor Kossuth még élt s neje és leánya Genovában voltak eltemetve. Az utolsó versszakot akkor fűzte hozzá, mikor az ő hamaik is hazai földre kerültek.

Kossuthné és leánya sírjánál.

(Genova 1881. január 21.)

Lenn zúgva morajlik a Földközi tenger,
S a bérczi tetőre fel-feltör e hang...
Zöld ciprusok árnyán, ott a sira-almát,
Számítvuk honából, két ágra galamb.

Tenger zokogása: ne verd fel az álmot!...
Ne tudja, ne lássa a siri tetem:
Hogy nem honi földnek szent hantja takarja,
S felettök az ég is... az is — idegen!...

Ne tudja, ne lássa, hogy számkivetésben
Epeszi szívét még a főr, — az apa...
S hogy nemzete távol epedni se tud már:
Kijátszva reménye, fásulva maga...

De zúg!... zokogásod hasson föl az ég!...
Tán rája fölbred a hon-kegyelet,
S szárnyára ölelve a sírbeli hamvat:
A drága szülőtnék, a távoli hamvank
Édes hazaföld ad lágy szemfedele!...

(Budapest, 1894. március 31.)

Tenger zokogása, langy szellők búsága
Megnyitotta a sírt, hol pihentek ők...
S most körülölelve, a nemzet szeretete:
Édesen ringatja a szent hazaföld!

A Budapesti Szemle szeptemberi kötete a következő érdekes tartalommal jelent meg:

A kötet első közleménye: «Rosebery I. Napoleon utolsó éveiről» *Wildner* Odón tollából. Rosebery, a kiváló angol szabadelvű politikus is könyvet írt Napoleonról, és pedig az angol fogságban Szent-Ilona szigetén töltött utolsó éveiről. Birálat alá veszi az erről megjelent munkákat s Napoleonra annyi fogatkozása és gyöngéje közepette mint igazi nagy emberre és lángelmére mutat rá. Azt írja meg, hogy a szent-lonai fogságban, a megaláztatás, az angolok boszantásai közepette és Hudson Lowe angol tábornok durva felügyelete alatt Napoleon ugyanaz a nagy alak, mint hódításában és a csatáiban volt. — *Baross* János folytatja és befejezi «A vesztfálai parasztiirtok új törzöröklési joga» című dolgozatát, mely sok figyelmet érdemel magában a mi gazdasági állapotunk rendezésére. — *Alexander* Bernát egyetemi tanár «Műveltségünk egy elhanyagolt forrása» címen azt a kérdést veti föl, hogy középiskoláinkban mért nem tanítják az angol nyelvet. A nagy kulturműveltség közül az angoloknak van legkevésbé hatása ránk, s ez baj. A középiskolák bevezetése reformjánál az idegen nyelvek megválasztásában bizonyos szabadságot óhajt, s hogy a mostani latin-német-francia nyelvtanítás latin-német-angol is lehessen. — Ifj. *Korányi* Frigyes «Serédy Gábor» regényének befejezését veszi az olvasó. *Kozma* Andor «Az élet bája» című erőteljes költeményt, *Bogdánffy* Lajos jó fordításában pedig *Lemoyne* nagyobb költeményét «Báléj után». *Joób* Lajos «A bérmozgalomról», a sztrájkokról, mint megoldatlan és fenyegető politikai és társadalmi kérdéskörrel értekezik. «*Négy könyvtárak*» címen — *Gy.* egy angol tudós, John Willis Clark munkáját ismerteti, ki tizenöt esztendőig vizsgálta a könyvtárakat, s azoknak leírását, mintegy történeti fejlődését adja. *Gomboc* Zoltán irodalomtörténeti cikket írt Lesage híres regényéről. «Adalékok a «Sánta Ördög» forrásaihoz» cím alatt. — Az «*Értesítő*» könyvsmeretét rovat *Gárdonyi* Géza «*Aprilis*» című verses kötetével, *Kovács* Norbert «*Troubadour-dalok*» című verseivel és *Vámbery* Rusztem «A házasság védelme a büntetőjogban» című munkájával foglalkozik. — «A Budapesti Szemle» előfizetési ára egész évre 24, fél évre 12 korona.

Albánia. Dr. Horváth Odón «*Budapesti Szemle*»-ben hosszabb tanulmányt írt Albániáról, a mely most külön lenyomatban is megjelent. E tanulmány, mely Albániának kivált kereskedelmi jelentőségét tárgyalja, különösen érdekes lehet most, midőn nem csak az albánok mozgalmairól, hanem Olaszország ideirányuló törekvéséről is mind gyakrabban hallunk híreket, mely törekvésnek pedig monarkhiánkat is közelről érintik. A 98 oldalra terjedő füzet a Franklin-társulat nyomdájából került ki.

Zichy Mihály Vörösmarty-illusztrációi. A Péterváron élő ősz mester, ki most éri meg 75-ik születésnapját, Vörösmarty műveit készíti illusztrálni és szorgalmasan olvassa Vörösmarty kötetét. Zichy Mihály nem ismer pihenést, most is mindig rajzol, fest, leginkább a csári családban előforduló eseményeket, ünnepélyeket. A csári paloták termei tele vannak kartonjaival, képeivel, albumaival. Zichy panaszkodik, hogy a csárok udvari krónikájának megfestésével nagy hátralékban van. Tréfásan úgy számítja, hogy ha egy rajznak három napot szentel, nyolc esztendő alatt készülhetne el. De reméli, hogy Vörösmarty szellemének is hódolhat. Az utóbbi időben gyöngékedett. Látogatónak azt szokta mondani, hogy betegségének nincs neve; egyszerűn úgy hívják «már elmúlt husz éves». Az orvosok ajánlották neki, hogy a telet ne töltse Oroszországban, menjen meleg vidékre. Október elején készül útra, nem lesz Péterváron, mikor 75-ik évét betölti, pedig tisztelői ünnepélyekre készülnek. Elviszi magával Vörösmarty kötetét is, mert hő vágya, hogy vele egészítse ki a magyar költőhöz készített illusztrációit és ez lesz most üdülése, pihenője. Örvendetes ez a hír a nagy művésztől.

Műkiállítás a Múcsarnokban. Az Országos Orvos-Szövetség magánosok képgyűjteményeiből tárlatot rendez a Múcsarnokban. Annyi, családok birtokában levő, a nagyközönségnek hozzá nem férhető műalkotást sikerült a kiállítás végrehajtó bizottságának összegyűjteni, hogy azok elhelyezése a Múcsarnok tágas termeiben is nagy gondot okoz. Nyolcszáznál több a rendezés alatt levő képek és egyéb műtárgyak száma. A műkiállítást, mely öt hétig lesz nyitva, e hó 16-án délután fél öt órakor nyitja meg *Wlassics* Gyula miniszter. A kiállítás tiszta jövedelme a magyar orvosi nyugdíjintézeté lesz, a melynek alapítókéjét a kiállítás mellett rendezendő ünnepélyek is emelni fogják.

Kacziány Odón festőművész sikerült képet rajzolt Kossuth születésének századik évfordulójára, melynek a «*Kossuth apoteozisa*» címet adta. A kép közepén áll Kossuth egy «1848» feliratú tört oszlop előtt, melynek lábánál babérkoszori van. Kossuth élethíven rajzolt alakja balkezeben a hüvelyében levő kardot fogja, jobbját pedig az oszlop felé emeli. Feje fölé fényugarakból koszorút tart a törtelem génijusa. A kép jobb sarkában egy kőtáblán Kossuth születése évének száma: 1802. A díszes kiállítású műlap nagy alakban (50+70 cm. lapnagyság), ára három korona. Ötven példány vételnél 20% engedmény. A rendező előleges beküldése mellett vagy utóvétel megrendelő a szerzőnél: Kacziány Odón festőművésznél Budapesten, Népszínház-utca 23.

A Nemzeti Színházról. A Nemzeti Színházban még szeptember havában részben új betanulással, a klasszikus előadások keretében előadják a «*Coriolanust*», Shakespeare tragédiáját Szacsny Imrével a czimszerepben és *Jászai* Marival Volunnia szerepében: fölleventik továbbá az «*Utolsó levelet*», Sardounak híres vígjátékát, *Lánczy* Ilkával a női főszerepben. Eredeti és külföldi udjanságok bőven lesznek. Az első lesz *Kemechey* Jenőnek és *Malonyai* Dezsőnek új társadalmi színműve, melynek czíme még nincsen megállapítva. Ezt követi *Berczik* Árpád legújabb műve, a «*Kurucok Párizsban*» című történeti vígjáték; azután bemutatják *Gárdonyi* Géza új darabját, «*Annuskát*» és *Malonyai* Dezsőnek «*Senki leánya*» című színművét. Idegen darabok közül egyelőre *Maeterlinck*-nek híres drámáját, a «*Monna Vana*»-t tűtük ki előadásra. Márkus Emiliával és *Beregivel* a két főszerepben. Előadják továbbá *Hervieu*-nek «*A férfi jogai*» című társadalmi színművét.

Vígyszínház. Szeptember 5-ikén a Vígyszínházban két francia darabot játszottak először. Az egyik a *Mandátum*, bohózat 3 felvonásban, írta Valabrégue Albin, fordította Fái Béla; a másik a *Tolmács*, írta Bernard Tristan, magyarosította Góth Sándor. Mulatságos dolgok, nevezetesebb tulajdonságok nélkül, a sikamlósságok hiányát azonban jó néven kell venni. A *Mandátum*-a kapaszokdók, az oldágra jutni akarók kigunyolása. A fordító magyar állapotokhoz igyekezett illeszteni, de idegen műveknél ilyenkor az eredeti mű vonatkozásai könnyen el is vesznek előket, sőt értelmüket. *Kalmár* Arisztid, a ki vagyonos ember, szeretne minden lenni, de már az iskolai vizsgákat is egy Katángi nevű barátja tette le helyette az ő neve alatt. *Kalmár* most egyik erdélyi kerületben képviselőjelöltnek fél föl, ott is Katángi szerepel helyette, a kit az ő nevével meg is választanak, hanem a ki nagyon sok mindenfélét követelt el. Mindezekért *Kalmár* veszik elő, párbajra is hívják. A nyugalom érdekében végre le kell mondania a mandátumról. Egy kis szerelmi történet szövődik még a bohózatba, melyet jól játszottak el: *Hegedűs*

(Kotányi), *Vendrey* (Kalmár), *Nikó* Lina, *Gazsi* Mariska, *Nógrádi* Jolán. A *Tolmács* elmés apróság. Egy megszorult ifjú a hóse, a ki angol tolmácsi állás betöltésére vállalkozik, noha egy szót sem tud angolul. Abban a fogadóban, a hol a tolmács működik, egy öreg angol jelen meg, ki leányát és ennek szökötőjét keresi. A tolmács csak annyit ért meg, hogy az öreg angol rendőr után tudakozódik. Ebből fejlődnek a mulatságos helyzetek.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

Alapítvány a magyar frók segélyegyleténél. A nemrég elhunyt jeles írónak, Dobsa Lajosnak özvegye és leánya a magyar frók segélyegyleténél Dobsának 400 koronás alapítványát fölemelték 2000 koronára s ezenkívül maguk is együttesen 1000 korona alapítványt tettek.

Az országos orvosszövetség nagygyűlése. Szeptember 7-ikén mintegy négyszáz orvos gyűlt össze *Tátrafüreden*, az Országos Orvosszövetség idei IV. kongresszusára. A kongresszuson dr. *Kéty* Károly, a budapesti tudomány-egyetem rektora elnököl s a megnyitó beszédben megemlékezett az elhunyt tagokról és a tudomány nagynevű halottjáról, *Virchow*-ról, a kinek özvegyéhez táviratot intéztek. Tárgyalásra került azután az orvosi segítő-intézet nyugdíjügye is. Az intézetnek ma már 100.000 koronánál nagyobb alapítóje van. Tárgyalták még a közegészségügy államosságát is, melyre nézve dr. *Major* Ferenc országgyűlési képviselő indítványozta, hogy annak szükségességét jelentse ki a gyűlés. A jövő évi gyűlés helyéül Budapestet jelölték ki.

MI UJSÁG?

Lapunk mai száma három ivnyi terjedelemben jelent meg, melynek fele Kossuth Lajos emlékeztetővel foglalkozik, születése századik évfordulójának alkalmából. Közleményeink között van Kossuthnak 26 hiteles arcképe, valamint számos más rá vonatkozó kép. Továbbá Kossuth egyetlen rák maradt s eddig kiadatlan szépirodalmi kísérlete, egy 1836-ból való, életrajzi szempontból is kiválóan érdekes, szintén kiadatlan levele, melyek a «*Vasárnapi Ujság*» mai számában jelennek meg először, stb. Kossuthra vonatkozó közleményeink sorát legközelebbi számunkban meg folytatni fogjuk.

A sasvári hadgyakorlatok. Szeptember 12-ikén kezdődtek Magyarország nyugati részén a nagy hadgyakorlatok, melyek központja a nyitramegyei Sasvár, a hol a főhadiszállást is berendezték s ott lakik a király és *Frigyes* Vilmos német trónörökös. A király e hó 12-ikén délután érkezett meg s sokasára utána megjött a német trónörökös is. A gyakorlatok szeptember 16-ikáig tartanak. *József* és *Rajner* főherczek már szeptember 10-ikén megérkeztek, valamint báró *Fejérváry* honvédelmi miniszter és még előbb báró *Beck* tábornagya, a vezérkar főnöke. Ő Felső *Ferenc* *Ferdinánd* trónörökös főherczegnek érkezett, ki a hadgyakorlatokon a nyugati hadtestet vezeti, míg a keleti sereget *Frigyes* főherczeg.

Szeptember 11-ikéről jelentik, hogy *Ottó*, *Károly* *Ferdinánd*, *Lapót* *Salvator* és *Salvator* *Ferenc* főherczek is megérkeztek. Sasvárra az egész környék lakossága összegyűlt, hogy fogadják a királyt, kit délután 2 órakor lelkes fogadásban részesítettek, s a kit *Kramolin* főispán üdvözölt. Ő Felső *József* rövid pihenő után porosz egyenruhát öltött s 4 órakor ismét megjelent a vasutnál a német trónörökös fogadására. A felség a fiatal herceget, ki keresztia, megölelte és megcsókolta. A gyakorlatokra számos külföldi katonai attasé érkezett. Este a helységet kivilágították.

Erzsébet királyné emlékezete. Szeptember 10-ikét, Erzsébet királyné gyászosa halálának negyedik évfordulóját bánatos emlékeztető ülték meg. A középületeken fekete zászlókat tűztek ki, a templomokban gyász isteni tiszteletet tartottak.

A fővárosban a budavári Mátyás-templomban volt a főistentisztelet; a misét Császkó György kalocsai érsek mondotta abban a Misemondó ruhában, mely Erzsébet királyné ruhájából készült. A misén a kormány tagjai közül *Wlassics* Gyula, *Láng* Lajos, *Plósz* Sándor és *Darányi* Ignác miniszterek, *Szell* Ignác államtitkár, *Márkus* József főpolgármester, az állami és városi hivatalok fejei s konzuli kar volt jelen. — *Zágrábban* a székesegyházban tartott gyászmisén megjelent a horvát bán, a horvát osztrájfőnökökkel. — *Bécsben* a Burg plébániájában tartott gyászmisén ott volt a király s az osztrák fővárosban idős főherczek, főherczegnők, a közös és osztrák miniszterek és *Szell* Kálmán magyar miniszterelnök, kit politikai ügyek vittek Bécsbe.

AZ ESZTERGOMI KOLOS-KÓRHÁZ.

A király már előbb, reggel nyolczadfél órakor a kapuczinusok temploma elé hajtattott s a sirboltban esőndes imát mondott a királyné, *Rudolf* trónörökös és a király szüleinek sírján. A király tíz percig imádkozott. A királyné sírjára a főherczegnők és Bécs város küldöttek koszorút. A német trónörökös is *Brockdorf* gróf német nagykövetségi titkárral koszorút küldött a királyné koporsójára. Délelőtt valóságos búcsújárás volt a kapuczinusok sirboltjában.

A Kossuth-ünnep. Szeptember 19-ike közeledtével az ország minden részében nagy arányokat ölt a készülődés, főleg pedig Budapesten. Itt a képviselőház tagjai gróf *Apponyi* Albert elnök vezetésével testületileg vonulnak a mauzoleum alapkövetélehez és Kossuth Lajos sírjára hatalmas babérszuszorít tesznek. A koszorút nehéz, méteres szélességű, nemzeti színű felszelyszag ékesíti, díszes aranyrojtokkal. A szalagon remek aranyhímzéssel a következő felírás olvasható: «*A magyar országgyűlés képviselőháza — Kossuth Lajos emlékének.*»

A *Petőfi-társaság* rendkívüli díszgyűlésben ünnepel. A társaság tagjai arról szeptember 7-ikén tanácskoztak. *Jókai* Mór elnök indítványozta, hogy nagyobb ünnepet rendezzenek, annál is inkább, mert Kossuth a *Petőfi-társaság* tiszteleti tagja volt; egyúttal indítványozta, hogy az Akadémia dísztermében tartsák az ünnepet. Elhatározták, hogy az ünnep szeptember 21-én legyen. *Jókai* aztán élénk tetszés mellett bemutatta az értekezleten «*Kossuth Lajos*» című ódáját, melyben a dicsőült pályafutását s nagyságát magasztalja. A program többi pontjai lesznek: elnöki beszéd *Bartók* Lajostól, jellemrajz dr. *Ferencczy* Zoltántól, költemény *Gárdonyi* Gézától és ballada a forradalomból *Kiss* Józseftől. Az ünnep alatt a Tudományos Akadémia dísztermében Kossuth Lajos szobra fog állni, melyet fia, *Ferenc* készítette. A *Petőfi-társaság* csak két személyes meghívót küld el: Kossuth Ferencnek és *Tivadarnak*.

A budapesti színházak legtöbbjében ünnepélyes előadás tartanak. A népszínház «*Kossuth Lajos*» című történelmi színművet ad elő, melynek szerzője *Bokor* József; a *Magyar Színház* «*Bölcső és koporsó*» című alkalmi színművet ad elő *Verő* Györgyötől. E színműveket adják elő a vidéki színházak is.

A főváros tanácsa a közgyűlés határozatából rendelettel küldött a községi iskolák igazgatóihoz, hogy szeptember 19-én Kossuth-ünnepet rendezzen. Minden iskolában az igazgató és a tanári kar egy tagja beszédet mond, az ifjúság pedig énekel és szaval. Az ünnep napján az összes iskolákat föllobogózzák.

A cseplői Kossuth-szobor leleplezésének ünnepe a főváros tanácsa *Kun* Gyula tanácsnoktól küldte ki a főváros képviselőit, a ki díszes koszorut fog letenni a szobor talapzatára.

Az 1859-iki Kossuth-légió több tagja nevében *Csik* *Volecz* Sándor volt hadnagy a budapesti ünnepet rendező bizottságnak bejelentette, hogy az ünnepen résztvenni óhajtának. A bizottság nagy lelkesedéssel vette tudomásul a bejelentést. *Csik* *Volecz* Sándor felszólítja az 1859-iki Kossuth-légiókat esetleg Budapesten élő tagjait, hogy vele és társaival együtt csatlakozzanak az ünnep rendezéséhez.

Arad város közgyűlése 30.000 koronát szavazott meg az Aradon állítandó Kossuth-szoborra.

A régi képviselőházban az utolsó gyűlékezés. A Sándor-utcai régi képviselőházban utoljára szeptember 19-én gyűlnek össze azok az országgyűlési képviselők, a kik résztvesznek a Kossuth-ünnepben. Azután bezárul a régi képviselőház, mert 20-dikán és a következő napokon az elnökségi, a háznagyi és valamennyi más tisztviselő, még a szolgásmélyzet is átmege az új országgyűlésbe.

A kolozsvári Mátyás-szobor leleplezése. Kolozsvárról jelentik, hogy *Szell* Kálmán miniszterelnök értesítette *Béldi* Ákos gróf főispánt, a Mátyás-szobor leleplező-ünnepének rendezőbizottsági elnökét, hogy Ő Felsőge a király legnagyobb sajnálatára akadályozva lévén az október 12-ikére kitűzött ünnepen való megjelenésben, személye képviselével *József* főherczegét bízta meg. Az ünnepen részt vesz *József* Ágost főherczeg és neje, *Augusta* főherczegasszony is. Az országgyűlés mindkét háza nagyobb számú tagból álló küldöttséget küld Kolozsvárra. Báró *Fejérváry* Géza honvédelmi miniszter, ki a szobor alapkövének letételénél a királyt képviselte, meglehangú levélben tudatta a polgármesterrel, hogy a szobor leleplezési ünnepén jelen lesz, ha csak tőle nem függ akadályok nem jönnek közbe. *Mátyás* király szobrának még hátralevő fölépítési munkálatait a művész, *Fadrusz* János maga végzi, a ki néhány nap óta Kolozsvárott tartózkodik.

A zilahi Wesselényi-szobor leleplezési ünnepélyének sorrendjét a következőleg állapították meg:

Szeptember 17-én az érkező vendégek fogadása, elszállásolása és ismerkedési estély a városi Vigadóban. Szeptember 18-án délelőtt 10 órakor a vármegye ünnepi közgyűlése székháza dísztermében. 10 és 1/4 órakor felvonulás a szoborhoz. Elhelyezkedés után: a Hymnus elneklése. A vármegye alispánjának, mint a szobor-bizottság elnökének megnyitó beszéde. *Beöthy* Zsolt ünnepi beszéde. A Wesselényi-család egyik tagjának köszönő beszéde. *Zempléni* Árpád pályanyertes ódájának elszavalása. A szobor megkoszorúzása. Zilah város polgármestere átveszi a szobrot. Végül a «*Szózat*» elneklése. Délután 2 órakor társasébed. Este 8 órakor a Vigadóban a kolozsvári Nemzeti Színház tagjai által rendezendő díszelőadás. Este 10 órakor bál a vármegyei háza dísztermében.

Az idegenforgalom emelésére Budapesten részvénytársaság alakult, melynek élén gróf *Esterházy* Mihály képviselő, gróf *Szapáry* Pál és *Dessewffy* *Arisztid* állanak. Gróf *Esterházy* Mihály e hó 11-ikén a hírlapok képviselőit meghívta a megismer-tette velők a társaság czéljait. A külföld számára több nyelven könyvet, füzeteket adnak ki, melyben tájékoztatják Budapestről, az ország vezetőségéről, fűrdőiről s ellátják tudnivalókkal. A nagy külföldi lapokban hirdetések tesznek közre. Itthon

